

Sancti. et omni sanctorum. quorum sollemni
veneris hodie in conspectu tue maiestatis. et
veneris. domine deus noster toto in die terrarum
omni sanctorum tuorum quorum meritis precibus
intercedas. ut in omnibus precationibus tuis
iuvemur auxilio **I**n eundem christum dominum nostrum.
Ante igitur oblationem servitutis nostre
cuncte familie tue. **Qu**esumus domine. ut pla
cis accipias. dies quoque nostros in tua pace di
cas. atque ab eterna damnatione nos erip
electorum tuorum iubeas grege numerari **I**n
dominum nostrum **Q**uia oblatione tu deus in
mibus quibus. benedicta **X** assumpta **X**
in **X** **X** rationabile. acceptabile quoque face
ris. ut nobis. corpus **X** et sanguis **X**
delectissimi filii tui domini nostri ihesu christi

MS 612

Sammelband

Ausg. 1. Teil

69.

Programma

AD STUDIOSAM IUVEN-
TVTEM

IN ACADEMIA IVLIA

FESTO PA-
SCHÆ P.P.

HELM AESTADI,

Typis heredum IACOBI LVCI,

clō 1ō cXXIV.

PRORECTOR ACADEMIAE
IULIAE
R V DOLPHVS DIEPHOL-
DIVS Græcarum litterarum
Professor Publ.

CIVIBVS ACADEMICIS
S. D.

*Pascha multis solennitatibus & festivis læ-
titiae indicibus olim celebrarunt Christiani :
& hæc ipsa è Pascha in omnes dies domini-
cos, qui Paschæ quasi quædam octavae sunt,
ut loquuntur, redundarunt; nec in hos so-
lùm, sed in dies etiam universos quinquaginta, quos à Pa-
scha ad Pentecosten usq;, utroq; termino incluso, nume-
ramus. Ne enim ullum mœstitiæ signum præ se ferrent,
& gaudium animi sui, quantum ex resurrectione Christi
conceptum esset, testatum facerent, nec jejunia admitte-
bant, nec in genua procumbentes precabantur. Die do-
minico, ait Tertullianus, jejunium nefas ducimus,
vel de geniculis adorare. Eadem immunitate à
die Paschæ in Pentecosten usq; gaudemus. Et
Augustinus: Jejunia relaxantur & stantes oramus,
quod est signum resurrectionis. Nempe in resur-
gente Christo *παρρησίαν* habemus & aditum cum fidu-
ciâ per fidem ipsius; atq; adeò accedimus *μετὰ παρρησίας*
ad*

De coron.
mil.

Ep. 119.
c. 15.

Eph. 3, 12.

Hebr. 4, 16.

ad thronum gratiæ. Hoc igitur ipsum erecto inter pre-
candum corpore videntur significatum iuisse. Quod au-
tem modò dicebamus, omnes à Pascha ad Pentecosten dies
festos fuisse, eius rei, præter alios, testem damus, eundem
quem modò allegavimus, Tertullianum. Excerpe, ait, L. de Idol.
singulas solennitates nationum, & in ordinem te-
xe, pentecosten implere non poterunt, hoc est, si col-
ligantur in summam omnes dies festi paganorum, numero
tamen vincuntur à solâ pentecoste, si ve à L diebus, quos à
Pascha ad Pentecosten Christiani festivos agunt. Am-
brosius in eandem sententiam libro *II X* in Lucam: Ma- in cap. 17.
jores tradidere nobis Pentecostes omnes quin-
quaginta dies, vt Pascha, celebrandos. Et Maxi-
mus Taurinensis, sermone quodam, quem etiam nonnul-
li Ambrosio transscripserunt, Scire, inquit, debetis fra-
tres, cur istorum quinquaginta dierum numero sit hom. 9. in
Pentec.
nobis iugis & continuata festiuitas, ita vt hoc o-
mni tempore neq; ad obseruandum indicamus je-
iunia, neq; ad exorandum Deum genibus succi-
damus, sed sicut dominicâ solemus facere, erecti &
feriati resurrectionem Domini celebramus. Do-
minica enim nobis ideo venerabilis est atq; solen-
nis, quia in eâ Saluator velut sol oriens, discussis
infernorum tenebris, luce resurrectionis emicuit,
ac propterea ipsa dies ab hominibus seculi, dies so-
lis vocatur, quòd ortus eam sol iustitiæ Christus
illuminet. Instar ergo dominicæ tota quinquag-
gin-

l. 7. & 8. C.
de feriis.

ginta dierum curricula celebrantur, & omnes isti dies velut dominici deputantur. *Hac isto loco Maximus*; qui ut jeuniis & tristitie quadraginta dies, ita è conuerso quinquaginta illos letitie tributos adfirmat. Progressu verò temporis, eiusmodi obseruationes interciderunt. Geniculationes enim quouis die admissæ sunt, & jejunia inter Pascha & Pentecosten recepta. Quum autem reliqui dies festi esse desiissent, quadragesimus tamen, quo Dominus in cœlos ascendit, festiuitatem suam retinuit, & in tantæ rei memoriã Christianis solennis semper fuit. Impp. autem *Valentinianus, Theodosius & Arcadius* rescriptis suis *XV* dies Paschales ab exactiõibus & actibus iudicariis immunes esse præcipiunt: In quindecim, ajunt, paschalibus diebus compulsio annonariæ functionis & omnium publicorum privatorumq; differatur exactio. Item: Actus omnes, seu publici sint seu privati, diebus quindecim Paschalibus conquiescant. Dies quindecim Paschales alij non sunt, quàm ipse dies Paschæ unà cum septem qui præcedunt, & septem qui sequuntur: nam hi conficiunt *XV*. Et Pascha olim ipsam quoq; passionis Dominicæ memoriã complectebatur: nec non iisdem rescriptis illi ipsi Impp. sacros Paschæ dies dicunt, qui septeno numero vel præcedunt vel sequuntur. Iam verò quod reliquas Paschæ solennitates adtinet, ut antiquitus cætera festa, ita quoq; Paschæ festum suas habuit vigilias, nocte præsertim, quæ Dominicam resurrectionis præcedebat: nempe in templis publicè vigilabant, & sacris opera-

operabantur, quod quidem primitus ob persecutiones ita fieri necessum erat, sed postea, etiã extra persecutionis metũ, Paschali cum primis hebdomadã, easdem vigilias frequentabant. Inde Tertullianus ad uxorem: Quis infidelis & pa-
ganus maritus coniugem suam, quæ Christiana fuerit, nocturnis conuocationibus, si ita oportuerit, à latere suo eximi libenter feret? Quis deniq; solennibus Paschæ abnoctantem securus sustinebit? In signum porrò letitiæ & alacritatis crebris lucernis & facibus eam noctem collustrabant. Narrat Eusebius, sed ex aliorum narratione siue traditione, Narcissum Episcopum Hierosolymitanũ in magnã & solenni Paschæ vigiliã, quum oleum deficeret, iis qui luminaria adparabant, præcepisse, vt ex puteo, qui erat in proximo, aquam haurirent, precibusq; impetrasse, vt allata & affusa olei vicem subiret, & præbendæ luci idonea esset. Nec in templis modò, sed extra templa etiam cum publicè tum priuatim accensis ignibus letitiam testabantur. Idem, qui modò citabatur historicus, quomodo religiosissimus imperator Constantinus pascha egerit, exponit libro IV vitæ eius. Nocturnam, ait, in hoc festo pervigilationem tam claram reddidit, quàm diurnam lucem, accensis totã urbe per certos homines, quibus id muneris delegatum erat, quàm celsissimis cereorum molibus siue columnis (uiovas enim dicit) & lampadibus igneis omnes latebras collustrantibus, ut illa mystica pernoctatio longè clarior ipsã solis luce redderetur. Neq; verò de hoc accendendorum ignium & luminarium mo-

Lib. 2.

hist. l. 6.
cap. 2.

cap. 22.

re sinit nos dubitare Gregorius Nazianzi Antistes, qui oratione in hunc diem verbis, quæ modò subijciemus, usus, Præclara quidem, inquit, nobis quoq; fuit hesternæ splendoris luminumq; solennitas, quam privatim juxta publiceq; pereginus, omne genus hominum firmè, atq; omnes magistratu & dignitate insignes, copioso igne noctem collustrantes. Sed vigiliæ illæ unâ cum ignibus & facibus nocturnis postea in desuetudinem venerunt, si ve potius prudenter abrogatæ & in pridiana ieiunia conuersæ sunt: unde Mantuanus poëta haut in venustus:

Morem nova sustulit ætas.

Nam quia nox sceleri solet esse occasio, & illud Observant, qui furta volunt cõmittere, tempus,

Iejunare diem visum est sapientius illam

Quæ præit, & clauso noctem dormire cubili.

Reliquias tamen moris huius haut iniuriâ fortè existimes esse, quod apud nos vulgus, pyras ignis, quem Paschalem vocant, struere & accendere solet, magis ut habeant, quo petulantiam exercent, vel superstitioni suæ satisfaciant, quàm quòd religionis curâ tangantur, aut qualis ea solennitas olim fuerit, intelligant. Præcipua verò Paschæ solennitas & præ eminentia hæc fuit, quòd eius vigiliâ, & postquam nocturnæ vigiliæ abrogatæ sunt, vigiliâ diurnâ, aut quod idem est die proximè antegresso si ve profesto, ut consuevit adpellari, catechumeni sacris Baptismi undis initiati quondam fuerint. Vigiliâ quidem vel profesto Pentecostes idem fieri solitum: nempe qui inter Paschæ & Pentecosten Christo nomen dederant,

rant,

rant, & in articularis religionis nostræ institui, quantum satis
esset, poterant, vigiliâ Pentecostes vel pridie Pentecostes ba-
ptizabantur. Neq; verò soli adulti vel catechumeni sacro fon-
te tum abluebantur, sed infantum quoq; qui interea temporis
nati essent, nisi necessitas & vitæ periculum aliud postularët,
baptismus eò usq; plerumq; differebatur. Quoniam autem in-
ter vallum, quod inter Pentecosten & Pascha interest, longè
superat illud alterum Quinquagesimæ inter Pascha & Pen-
tecoste, ideo necesse erat vigiliâ vel pridie Paschæ multò plu-
res cum catechumenos tum infantes baptizandos occurrere
aut offerri, quàm vigiliâ vel pridie Pentecostes. Olim itaq;
Paschæ vigilia vel dies pridianus Paschæ Baptismi admini-
stratione præcipuè insignis & solemnus. Dabatur baptizatis
in puritatis & innocentie symbolum vestis candida, quam per
octiduum ferrent: deponebant enim sabbato proximo, quod
propterea Sabbatum in Albis dictum, sicut tota quoq; hæc pa-
schalis septimana eandem ob causam vocitata fuit septimana
in Albis. Ad hoc alludens Ambrosius, ubi initiatum alloqui-
tur, Accepisti, ait, vestimenta candida, ut esset indi-
cium, quod exueris involucrium peccatorum, indue-
ris innocentie casta velamina. Et Cyrillus Hierosolymi-
tanus occasione vestis albæ recens baptizatos ad virtutis stu-
dium & perpetuum innocentie nitorem hortatur, Exutis,
inquit, vestibus antiquis, & ijs quæ sunt secundum spiri-
tum albæ, indutis, perpetuò jam in albis incedere o-
portet. non hoc ideo dicimus, quasi alba te semper
vestimenta habere sit necesse; sed quod his, quæ verè
alba,

Lib. de ijs
qui myst.
iniantur
cap 3.

Catech.
myst. s.

alba, splendida & spiritualia sunt, vestiri te oporteat. *Nec in venuste Lactantius, aut quicumque est auctor, de die Resurrectionis dominica:*

Candidus egreditur nitidis exercitus undis,

Atque vetus virium purgat in amne novo.

Exercitum dicit, propter multitudinem eorum, qui per vigilio Pasche baptismum solebant perire. & candidum, propter vestem, de qua diximus haecenus. nam ipse etiam subiungit:

Fulgentes animas vestis quoque candida signat,

Et grege de niveo gaudia pastor habet.

Præter ista cereus quoque in manus dabatur, ut intelligerent, sibi novam & divinam lucem modo illustratis, non in tenebris in posterum, sed ut de die & in luce ambulandum esse. Hinc absque dubio superstitio cerei Paschalis, quæ apud Pontificios hodie quoque viget. Sed in Apostolorum seculo baptismi tempora indifferentia fuerunt, nec adligata Pascha & Pentecosta, quemadmodum postea factum, & nonnullarum quoque synodorum decretis confirmatum: ita etiam successu temporis, quum tot passim catechumeni non occurrerent, mos ille sublatu fuit, & si coniecturam verum adsequi licet, non duravit ultra tempora Caroli Magni. Et de veteribus quidem ritibus ista duximus admonenda. Imprimis vero vobis, studiosi iuvenes, ob oculos positum, quin animis infixum cupimus palmarium illud, quod de Pascha legitime & ut Christianos decet, celebrando sancto docuit & prescripsit Apostolus: Pascha, inquit, nostrum pro nobis immolatum est Christus. Itaque festum agitemus, non fermento veteri, nec fermento malitiæ & nequitiae: sed azymis sinceritatis & veritatis. Quam itaque non conveniunt Christianis Pascha solemnitatibus ferocia, lascivia, crapula & aeternitas, & quam vos & studia vestra dedecent & deformant, tam diligenter eas fugietis, & tamquam etatis vestrae pestes detestabimini. Deum in ceteris fidelium religiosè & devotè laudabitis, serioque orabitis, ut ad fluctuantem & procellis tantum non oppressam communis patriæ navem clementer respiciat. Denique erga ministros ecclesiæ, quibus constituit Deus, ut ex euangelio vivant, gratitudinem vestram singuli suo loco declarabitis. Ita Deus vobis propitius aderit, & studia vestra, quibus ecclesiæ & reip. prope diem presidio & ornamento eritis, benignè fortunabit. Valete. P. P. in acad. Juliâ.

cl. 10 cXXIV. VI. Kl. April.

1. Cor. 5. v.
7 & 8.

IN NOMINE DOMINI AMEN

Handwritten text in a historical script, likely Latin or German, located in the upper portion of the page. The text is faint and partially obscured by a diagonal crease.

De necessitate & praestantia Philosophiae.

Hoc quidem debebant omnes mortales agere, Spectabilis Domine Decane, & Charissimi Viri praefatos honorandi, ut quem a Deo in mortalibus nasci sunt amicum, & excolerent diligentius, & quantum vig fieri possit, Veteri mitiori assisterent. Ut enim corpus cum brutis communis habens omnes ipsos quos sensus, quibus operis illa ratio nos superat dicimus. Ita hoc unico homines sumus, & ab illis, quae dixi, brutis differimus. Sed nescio quid illud sit inestri, sive malis generis, quae tantum bonum nobis insideat, sive alius generis quid damus, ignavia certi sumus officium rationis sic servare facit, quod homines scientes Volentes ita transferos agat, ut quidvis potius facere ma

hinc, quam ab inscitia diuina illam particulam
aurea uideat, & in libertatem asserat. Nec
minus illi frustra sunt, si sola possident animi
se homines uocant uolunt, non uerum ac coeclis
se uocant, quoniam oculos, & uitas se loqui
possunt, quia linguam habeat. Tantis uis: &
nobis, is de quo loquimur, animus & obritus
ut rese uis tabulae princeps Philosophorum lib.
3. de aia comparabit. Frustra tamen uel
litteras uel aliud ab ea habere tentes, nisi prius
quid inscribas; frustra enim ab animo gregem
boni expedites, nisi quod cupis, fideliter in-
prias. Vix tamen & multis millibus uinum
individe possunt, qui tantas tenebras se ante
et nos ostendat. Quantos queso greges illos
uini uicinas, qui uel Baccho, quos tamen in fra-
omnes est pinto, faciunt, uel se totos uoluptati-
bis corporis mancipent, uel pedibus manibus

quis digne nitantur.

O cito, cito, querenda pecunia prius
Virtus post minus. Haec Janus sumus ab uno
Prodocet: hoc reliquit in vultu dictata, sumus,
Lato suspensi loculos, tabulansq; lacerto.
Contra tu tutius morbum & Vulgo tollere tentes,
Sed hoc tutius est quod merito indignetur, illos
qui vultu & ruditer nos tantum in insubstili so-
minis est voluit, sed modis perator partes
stus sit sumunt, ipsos. nescire quoniam illius
ei praestantia sit, quod ferendum erat, sed eo
ut nescitiam progressam, ut alios maioris in-
terdum mentis geminis in suam nescitiam co-
niam ducere conent: Debetur eorum cuius
disciplina, sive artem tam nominare Artis, sive
scientiam, sua laus, non diu etiam sunt illis
Resp: consistere possit, ut quisquam hoc nisi
eius verit, sed hoc odio sunt illa doctrina

que ipsius animus & excolit & ornat, mutiles
ras hinc, & nullig reg. Facultates quae ita
vulgo vocantur seculares, volo. Theologia quidem
sancti, quae nutritio oris construuntur, quae Christo
nomine adimus, ut maxima necessaria, ita
in hoc non est occupata, sed alius sibi finem
proponit, quemadmodum & post hanc vitam cum
Christo & omnibus sanctis eternum vivere possi-
mus, & quae de hoc genere sunt alia. Nam
Juris scientia suis autoribus hoc pollicetur, ut &
Medicina. Ita in & sibi legibus contenta
est, & totam vitam in aliis negociis agit; hoc
est, propius ad id quod volumus, accedere virtu-
tate, tamen aliena illud facit fide. Hoc unum
cum in medicis spectat, ut corpus vel visum
ut servet, vel pristinus ei vires reddat, ad quam
res nullam inferioris sapientiae negligere potest,
siquidem aliquam elegantis bonae doctrinae

laudans sibi parat in animo habeat. Nec tamen
sibi laus iudicabit, sed illi a qua accipit, utro
gratis etiam agat. Non enim sunt istiusmodi corpo-
ris humani cognitio, quod vult assequi,
neque qui nature velit subsidio venire, et tam
abijungendo quod mutata velle videatur, scientiam,
qua utrum naturam explicet, contemnat.

Quaenam erit ergo illa scientia, quae tenebras
tenebras a mente dispellat, et hominem sibi ipsi
contemplandum praebet? Philosophia minimam
est, quam ita prius appellavit Pythagoras, ut
et Socrates eius suum sophisticarum notaret sapien-
tiam, et quomodo sibi quis ex ea polliceri
posset, iudicaret. Sicut a: Vulgi frater Vilium,
ut quantum res sit praestantior, et minoris operum
fiat, ita etiam alicuius seculis ipsa non solum
a quibusvis omnibus dicitur delecta fuit, sed

strans cultores nix tantum nos extrema pass.
Sacrilegum quidem ra des acerbe moti dedit nro
omnibus fientis signum Amyti & Metitij defuit
runt. Quo majori laude digni sunt, qui irru
enti nescitiae & obtruncis rirunt, & fortiter resistere
runt. Ut minus quod res est dicam, qui sibi
sunt illa disciplina vel prudentia vel scien
tiam pollicente rarem opera ex punita agtam
exspectet. Cuius ergo spectabilis Dote De
cane, & vos viri clarissimi, praesides sano
runtj erga provinciam hanc dicuntj mihi
eis posueritis, nos spero exire vos laturos, si tan
tam rem ita confidentem, ut ex quibusdam
partibus totam rem spectandam exhibeam.
Ex hac n. Consideratione, nisi me amissis &
sensuiter fallit, omnes nos prestantiam tan
mus & dignitatem nix intelligunt, sed & nro

4
existat. Unius hoc à vobis prius rogabo
ut quia serps' molestum habere rignodi ver-
bis uti, quae fortassis elegantius scilicet non
solteret, ut ipsa me excusare velit.
Hanc ergo cuius dixeris anima medicinam
q. est, rignodi principes quidem facultates,
appellare n. ita iam liceat. fit mens & appetit
cuius dicitur licet, de mensis tam curam agere
debet & voluntatis. Unius n. quam ab utraque
animo noster laborat. De mensis quidem Ca-
hijit quaedam dixeris rham antea, & est
mortales, quibus quidem rignodi aliquando, quam
vulgo laeva subitilla, congesti sunt. Ubi
de n. iam difficilis veritatis n. quibus ser-
ps', ubi rham nos minimum abesse putamus
maxime à scopo absimus. ut Viti Democri

his dixisse visus sit, Veritatem in profundo futu-
tes latere; Utrius Aristoteles nostram mentem
se habere ad Veritatem, sicut oculos nocturnum
ad ipsam ludum. Nam in illis sol cuius usus in
cuius nihil videtur; quam Utriusque ut ca-
ligat nostra mens, Sorsus utrius in facilius.
Hoc minor nos difficultas manet in ipso ap-
petitu sensuum. Perturbationes in: quas ita Utrius
Utriusque vocant, ita affigunt Sorsus nostram
mentem, ut ney quid Utriusque, ney quid in-
sum in ulla Utriusque de Utriusque possit. Quamvis
Principis ut Utriusque intellexit Utriusque datus at:

Digne Sorsus ardorem mentibus addunt
Euryake? an sua cuius Utriusque fit dira Cupido?
De de Utriusque queritari nos opus Utriusque fuit. Hoc
autem Utriusque volo, cuius duo sunt, que nostram Utriusque
mensuras Utriusque habent, utiq; et Utriusque facienda

5.

fuit: Illius quidem Veritate, appetit a: sensu
in Virtutibus inveniendi. Hinc in alteram
quidem partem Theoreticam, alteram practi-
cam, sicut ab officio sui sunt Vocantur. Illa
in: in sola Veritate cognitionem acquirit, in qua
est mentis nostra summa profectio, illa in
quam considerat quid sit tremotus, quid ful-
gur, quid tonitruum, quae causa fluxus & refluxus
maris, & ut ille: Errantem Lunam solisq; labo-

res, Virg: 3 Georg:

Unde somnium gemis & fulens, vnde visbar & ignes
Aeternis, pluviasq; Hyadas, geminosq; triones,
Quid tantum Oceanus properant sequi gerit fates,
Hiberni vel qua' laevis mora nostris abstat.
Nihil sane' oia' haec a nostris aspicientibus sibi in-
venit, stultus etiam mirabitur ab oculis vi-
deatur, qui quidem signum est in illa motu.

Altera a: pars contra. Nam in suis cultores
quid Virtus sit, aut Vitium scire tantum vult
sed rham ut Vitium sanste. Quod scriptum est
nonis instituit, appetitum sensuum qui quidem
fieri potest, ita regant, ut non iusticie, non alia
eius virtutum fines transgrediantur: Ita enim
fieri tantum molestum est, et h quidem in hoc
misero carcere obtinere potest, felicitas a no-
bis acquiratur. Sed quoniam auctum animus
nostre perficiamus, quam aliqua mortalia,
origines ostendit, et ipse rham Philosophus
et de gen. aial: cap. 3. Velle visus est interpre-
tibus, propter hoc vix vixatam etiam vixatam
auctum etiam propter et prestantior est voluntate
et appetitum sensibile: Ita et dicitur est
loquere partem, q mentes nostre igni cultus vix-
tat, non tantum alteri, q appetitum nostrum

6
regit, non habet, sed ratio multis modis sup-
eratur. Verissimum est: quod. 10. Et: tradit
Arist: Vitam contemplativam non continere ho-
minem, quatenus sit homo, sed quia divinum
quiddam in se habet. Eius ergo unam ab al-
teram sitte speciem, sitte partem partem utriusque ex-
plicemus, ab ea intus facientes, quae ut prin-
cipis reliquarum ab omnibus relictis semini-
bus existimatur, ita hanc reliquis sensibus
praebet certissimum est. Non est amicus
multis rebus commendat ad nos praestitum quod
explodes classis, quibus omnia nostra et re-
sentiamus debere agnoscentis libenter. Etiam
sic tunc potest totam antiquitatem, quod uno
ore matrem reditionis illam fateri; testes lau-
dare potest quot reditionis tunc omnibus
sacris fuerunt. Quid est quae inferiores

Scientie solidioris doctrinae pollicari possunt sunt
sac. Nulla est quae non Entis, actus, poten-
tie, causarum necessitatis, Contingentiae & non
nomen suspensio faciat, facere utrum necessitas ha-
beat, cum in certis definitionibus genera plu-
rima sententiarum sententias transcendant. Ergo
nulla est prout est sibi proponit de quo affe-
runtur per sua principia demonstrat. Non opus
est indices multis sic discedit an proprius il-
lus sit subiectus, an Entis deinde principia, in
scholis hinc quotidie fieri proponunt, & disputant
de illis rebus, qui nomen sibi philosophorum
vindicant. Ad vitandas autem affectiones ob-
servandum est docent suus nunciari Entis
de suis sicut accidentibus sicut affectionibus, quam
in alijs sententijs. Merito videtur à Pythelo
si motus est corpus naturale de casu, non ita

à Metaphysico si unum bonum est ens primum
 ares. Quae igitur eius substantia conditio
lex numerus, ipsius ens, unum, res, ali-
quid, verum, bonum. Sufficienter istis di-
 visionis libri, qui de ea scripti sunt, conueni-
 unt. Ens a: non videtur. Licet enim magis de
 philosophicis rebus differant, philosophicis terminis
 uti praedicari de suis speciebus patet, figuram ac-
 cedenti non per se conueniat, sed per substantiam.
 In istiusmodi a: ad primum aliquod determinans
 oportet, ad quod reliqua suam proportionem sa-
 bent, quia comparantur. Quis enim quae aliud
 est dicitur, substantia magis est ens quam accidens
 ac si quis dicat: substantia natura sua magis ac-
cedit ad id, quod verum est, quam accidens.
 Quod si res ita se habet, ut nemo sanioris sen-
 tibus negaverit, necessarium erit concedas tunc magis

Eus, in quo sit ipsa essendi plenitudo. Atque illud
ut sit summus ille & perfectissimus Deus, cui omnia
& suam vitam debent & essentiam. Hic quod
in perfectissimo hoc mundi hinc conspicitur,
deus suo omnipotente primo creavit quod illam
generandi sibi suisque omnibus virtutibus indicat,
ut quicquid postea efficiunt, velle illi deus
acceptum referre habeant. Hinc videmus in
sac sublimari regione, ubi elementa suam vim
exercent, quaedam generari ab alijs, quaedam
corrumpi & Atque videtur etiam, ut quaedam
sint actus, quaedam potentia, quaedam actus
& potentia simul. Verbis praecipue christi:
mi quantum sit mihi campus orandi aperiat, quo
modo & unumquodque ita longo ordine ex alio
sequatur. Sed autem vestras longiori oratione ob
vincere religio mihi sit, fastigia tantum summa

Verum sequitur: Satis enim cuius hinc constat po-
terit, Verum id esse, quod initio proponebamus.

Actus vero id est, quod habet suam essentiam
dicunt, potentia & quod non, sed habere possit.

Atque hoc iterum triplex ponitur, Activa, Passiva &

Equam Volent solentium non repugnantium 3.

terminorum, activa quidem agit in aliud
passiva patitur, tertia & ad Logicam potius re-

ferenda esse videtur, cuius tantum terminorum
coherentiam denotet; Multas sorsum auctoritates

videmus qui nomina inter doctos viros profi-

tentur, nescio quid mentis illis affingere qui
potentiam aliquam Deo tribuant. Miseri!

quasi nulla activa sit potentia, & summam in
se perfectionem denotet, in quo summa est.

Quis a. Deo illam negat, cum ille simplicis-
simus & perfectissimus sit Actus suis omni-

potentia passiva, ad hanc primum, qui talis dicitur
et hinc de causam prebeat. Cuius si nulla
sit potentia et hinc in actu traditur stat
non in: in seipsum quicquid agit, et hinc a cordis
voluntate est, quod officio efficientis fingatur.
Nunquam in: si quidem est vel hinc manus
non admodum, statia est. ^{hoc} Extra igitur fonte in
causam distinctio oritur. Quod in: potentia ad
actu traditur, causa vocatur, cuius quatuor
species etiam ad vulgum notus est, formatam,
materialem, efficientem definitam, forma quae
dat esse rei, et informat materiam et propriam
sati a philosophis dicta est, si quidem per rari-
tas quae vel generetur vel corrumpatur, vel di-
minuat vel augetur, vel alteretur. Et potentia
passiva, de qua supra verba fecimus, passiva
respondet. Unde illos magnum utroque

errare hinc datur, qui omnibus rebus materia
tribuit, quid n. Caelo raris fiet l. Quae a:
ipsam potentiam ad aequum tradit, tertia no
bis est causa efficiens, quarta a: est ea cuius
gratia res est, atque ipsum bonum. Quicquid
a: alicuius rei gratia suscipitur, id cognitum prius
sit oportet, cum ignoti nulla cupido sit, Unde
concluditur omnes finem a rationati aliqua fa
cultate fieri. Quis raris non Epicurus dicit:
erat, omnia causantur fortuna & casu fieri l. non
mi concedere mihi cogere tamen praerogativa, q
sunt tam pulchra & praestantia ut hinc varie
tatem indagaverit, & composuerit, ut unumquodq
suo mune fungatur. Nec longe abramus
unusquisque scripsit contemplet, quemadmodum
omnia membra per se sunt fixa agent. Sed quis illu
fuit, antequam membra effingerent, ut non
de sua habuit? Sed hoc agamus, & utilitate

huius doctrinae tripla pars ostendit. Quo
modo ergo causa ex potentia & ad se cantus
platione ostendit, ostensum est, sed rorum modo
se esse habet in necessitate & contingencia. Ne
cessarium n: est, quod se aliter habere non potest
vel quod non potest non esse; Contingens n: quod
potest non esse, quoniam illa vel absolute talis
est, vel ex hypothesis. Quantum hoc doctrina
usum habet, non in philosophia tantum, sed &
theologia is negabit, qui materia non licere
negabitur. Ex hoc n: fonte dehinc et
Stoicorum promissabit, qui ex ignoracione gra
dum necessitatis duntaxat causas secundas all
gerunt. Sicut a: quatuor sunt cause, ita quatuor
sunt necessitatis gradus, forme, materia, finis
& efficientis. Atque hoc brevissimum de ipso
ente, quod sequitur Unum, alterum et Qu.

10.
cant Transcendens, & ad Eus indistinctum
addit. Nihil sic cum illa unitate, quam prin-
cipium unum & statum, Aristoteli nobis est
negotij, quis potius sicut quod ab Ente dicitur ad
non Eus habetur. Ita Philo sophi statum, ab eo
quod cetera unum est, per deficientem quendam
modum deflexisse multitudinem, & nisi veri-
tate contrahatur, & determinetur, ad ipsum nihil
accidit. Atque hinc videtur condicio totius, multi-
tudo in partibus totum habet. Unitas illam con-
trahens totum vocatur. Cuius nisi distinctio
non qui recte videtur, sola eius extrema in
scitia a blasphemia liberabit, si dicat Deus
totum esse ubique. Quis in? habetur per
perfectissimum ille & summus conditor partes?
Ergo est aliud totum perfectionis. Hoc in? so-
lum in Deum cadit, & absolutam virtutem in

alio constituit. Atque hinc doctrina Identitatis
quae ad substantiam, aequalitatis quae ad quantita-
tem, similitudinis, quae ad qualitatem pertinet.
Hinc natura differentium, oppositorum vel con-
tradictoriorum vel contrariarum, vel privativarum vel exla-
tivarum. Hinc natura finiti, infiniti, perfecti et
imperfecti, universalis et singularis, quae omnia
plurimum explicant, quae et hinc rursus agunt et
gentius, et intelligunt accuratius. Quis rursus
ad hoc pariter est in philosophia qui nos docet, se
semet omnibus de rebus propriis, si hinc
doctrinam ignoraverit. Nos accedamus ad
tertium transcendens ipsum Verum, quod est
conformitas quae et intellectus, ut hinc bene
habet in compositione aut divisione intellectus
sicut hoc philosophus demonstrat et hoc et de
animis, de rebus in simpliciter rursus appensione,

est haec Veritas de qua in Metaphysicis agitur.
Sicut autem Veritas se habet ad intellectum, ita ipsum
Bonum, quod quartum est transiens ad Vo-
luntatem. Bonum enim totum habet appetibilitatis
ipsam appetibilitatem quod dicitur, est vel transiens
tabite, vel naturae, vel morae, quorum diffe-
rentiam qui nascit, illa nunquam explicabit,
zonus salutaris sit, sit bono sita malis.
Quintum transiens est Res, in cuius expli-
catione libere grammaticorum deprehenditur.
Dicunt enim Scholastici ~~Res~~ a ratio, a, unum, unum
descendit, et notat firmitatem Entis. Ulti-
mus est ipsum aliquid, quod Entis diversita-
tem significat. Deij enim agunt, quod aliud quid;
Et ex hoc oritur doctrina distinctionis realis et
rationis, existentiae et essentiae. Et hoc est haec
scientia, quae apud tam multos sapientat; sola
tamen hunc nobis esse debet illud, quod gloriamus

in rebus mortaliis et humanis solum. Nullam ar-
tem continent, nisi qui illam nunquam di-
ficavit, nunquam maxime rationem altera illa
scilicet, sicut sit pars Metaphysice, sicut alia par-
tis, et sibi intelligitur pro subiecto habet. Quomodo
admodum in: intellectus nostro ipsa natura
certum aliter promittat. Sicut hanc de
quibus exempla et fabricis et postea. Quid
in: equis de supremo Ente, de actu, de potentia
de utroque illis et mens nostra maxime sublimis
suspicit. Quid ultra queris? Est certe aliquid
ultra, Ens Entium, principium omnium, simplex
eternum, infinitum, immensum, unum, optimum.
Ultra quod nihil. Hoc in: .f. loquitur cum Acte
2. de mundo. Met: l: 12. t: 39. 92. 65. .f. Est
causa causarum, motor coeli, auctor boni, restitutor
mundi, restitutor animi, divinisensu essentia,

12.
majestas aeterna, incommutabilis vita, felicitas
summa. Non possumus iam multa sic Verba fa-
cere, quomodo ex tribus Verbis Deus inquiri possit
Invenit naturae, sed hanc qua vltis Philosophus
in Metaphysicis Veram insistentis. Is ergo motum
coelestium orbium considerans, & intelligens in
illos non cadere tales naturas, quae sit principium
motus & quietis, quippe cum necesse sit dari ra-
tione nam, quae generatio & generatio & corruptio,
nam, alios motus videtur, aguntur vobis quodam
ad coelestia corpora motanda occupatos. Ut ergo
essent diversi motus in caelo, ita diversas intelligen-
tias posuit, donec primam vim videtur, quam
primam causam recipi statuit. An v. scimus vir
efficiat id quod conatus fuit, alijs tunc videtur
et his quoque, hoc certe verum est, cum invenit phi-
losophiae Deus cognoscere potueris inspicere Diagona
cur non cohs. non admiraris. Et ita brevissimè

comprehendimus illa doctrinam, quam in libris
suis Metaphys: tractat Philosophus. Qui iam
tamen vel ipse sicut dixi fecit, vel alijs rursus
susceptam addit comitibus, nec ille ingratius
merito habendus, qui Deo non potius maxi-
mas gratias agit quod nostra inscitia tam be-
ne prosequerit. Sed pergam in uno instituto
et quae solitudinis locum obtinet Physicam hanc
vitae considerabo. In hac ergo corpore naturae
quatenus in se habet principia motus Agatis pro
subiecto sumit. Ut si generata hoc est, ita et
per generata principia generatae affectiones de-
re determinanda erant. hoc est: ergo est ois nostrae
Scientiae fons et origo doctrinae illa de atwood ergo.
Primo ergo in re occupatus est Philosophus et hanc
ergo omnium principia generata monstrat
materialis primum missum, formam et privatio
nam, quod illa principia generationis, hoc

transmutationis à Philosophis dicitur. Videmus enim
non tantum composita corpora in alia verti, sed
et ipsa elementa simplicissima transmutari.
Unde non ex unica sorpsi fenestilla tanta vis
ignis erumpit, quae totas urbes, totas multorum milia
ruinas sylvas pessum dat. Quis autem post oes abser-
tates huius erit barones, ut illas mutationes
suis subiecto fieri asserat? Erunt accedens
suis subiecto? Quomodo autem illud est quod ignis
est. Vel terra vel aer, nemo autem est ignis; sim-
plex est aer, simplex est terra. Hoc ergo quod
illis subternitur volamus manum prorsus, qua subla-
ta, nihil generari, nihil transmutari. Certissimum
est, non sent eam bliteri, vel quo nomine de-
hinc, quibus nobis ipsam naturam naturam et ipse
non tentent. Eodem modo reliqua duo prin-
cipia demonstrat Aristoteles, et tertium ex his con-
flatum ipsam naturam, quod est principium motus

Et quibus in eo non quod est primo per se. Et non
per accidens. Sed quando hoc causandi ratio
sibi habeat, non sic, non infra in reliquis phy-
sice partibus seorsum est prohibita, nisi cognita causa
aut doctrina, Especially cum talis contrarietas
suus fuerit, motus causabilis, fortuitus, an
ut: ab eius gratia fiat naturaliter; Ergo causa
hominis causam infertur, ubi maxime ut
assuetudinem de fortuna, casu & fato doctrinam in
tractat, ut merito quis summus Philosophi
iudicium superat. Et sic sunt principia, affe-
ctus postea aggredere, V. motus, quo igno-
rato ipsam naturam ignorari nullo modo est,
cuius hoc per illum desinit. Considerato a:
motu, tunc illa consideranda oportet, & conse-
quenter motum, hoc a: est certissimum, quod
in infinitum dicitur est. Ergo in finem tunc
sic tractandum erat. Sed non motus

sunt loco & tempore fieri potest, igitur locum quoniam
ubi de Valuo incidit consideratio, & tempus ac
curatissimum pertractabit. Non possumus omnia
 sic deservire, multo minus demonstrativa proponere,
 facit id ipse Philosophus, & qui raris raris vel dispu-
 tant, vel alijs proponunt. In motibus a: na-
tura investiganda in libro, 5, 6, 7 & 8 lib.
occupatus est, cuius non tantum ille difficultas sit
in intellectu, sed et ad omnia reliqua cognoscen-
da faciat. In arte ad primis et motu
descendere suis speculationibus conatur sumus Artes,
& id probat numerum per generationem non in-
cipere potuisse, quod nos non valde oppugnat sa-
crum, cum sacre literae creationem solum nobis
opponant, de qua nihil Artes scire potuit. Atque
hoc sunt q ad corporis naturalis in universum sunt
cognitionem pertinebant. per venit deinde Philo-
sophus ad speculativa, & cuius corpora alia simplicia.

alia composita sunt, prius de simplicibus agit. Ex
quatuor omnibus in ore sunt, sed per illa quibus
his aliquod esse multo prestantius, quod con-
tinuis solummodo appellatur, quod circulari motu circuli
non est generabile vel corruptibile, quia a con-
trariis eximium est, in quibus tamen hoc omnia
sunt. Habet suas partium distinas, dextrius, sinis-
trius, ante post, supra & infra. Quamvis in in-
animabilibus hoc propriis conspicitur, tamen in
intelligentia ut quae motu continuo ante fixum
animae se movere solent, atque ita a Philosophis ani-
matus dicitur. Hinc considerat cum in continuo
nulle cadat contrarietas, unde tanta in eo motu
est diversitas: quod sit eius figura. Ad istas et
testatur, primum sortitas ad cum continuo nati-
ram asserit, non tamen de ignis, quod est calidum
faciant, a motu id esse et hinc. Et hoc et

15

Primo simplicissimo Corpore, quod est Caelum; in
sequenti libro agit de elementis, quatenus illa
quedam simplicia sunt, de reliquis uero illorum
affectionibus alibi. Haec autem cum corpora sunt,
necessario motu habent, & quidem vel a Centro
vel ad Centrum, quocumque ille motus uerum
sic gratum. Unde quid sit quid gratum sit
explandum est Philosopho; & uicini sunt uel
tribus, inferioris terrae, superioris ignis, inter
medij aquae & aeri. Postea agit de
re generatione & corruptione; quae uero comitantes, quae
una alteram dicit esse mutationem ex uno Ente
ad aliud, alteram ex Ente ad non Entem. Hinc quoque
alteratio quid actio & actio differant inter
se, quid mixtio sit, quomodo actio & passio se
habent. Et cum de mixtionibus subiectum sunt
elementa, quatenus uelut consideratio ad gene-
rationem & mixtionem pertinet, demonstrat

et omnes qualitates humiditas, caliditas, siccitas
frigida deficit, & tandem quomodo per sym-
bolicas qualitates in vicinis transfunditur, dicitur.
Iris ad ipsa Metacala se conferit, corpora in
perfecta mixta ex Vapore Vel ex salatione ge-
nerata dicit, distinguens ea in ignita ex quibus
generata sunt comete, qui & ceteris alijs foris in
Aethere & admirationem inveniunt. Hinc
in: Lulavis:

Iguota obscura videntur sydera noctes
Arduum solus flammis corloz Volantes
Obliquas per visant fases, crissum visant
Sideris & terris mutantur Aqua Cometas.
Caprea & saltantes, Stella cadentes, draco Volans
flamma ardens, fases, ignis fatus; & Reliqua
in aqua, quo perhibent nubes, nebula, pluvia
grando, nix, pruina, fontes &c. Aerea ubi ge-
nerantur Venti, tonitrus, & terremoty, quatuor

10
utrum scientiam, siquidem pro dignitate lau-
dare vellemus principibus facilius quam firmis in-
venimus. Sed quia scriptas satis omnibus cum
mandant hinc labori superfluum possumus.

Non possumus de quarta libro Macrobiologiae agere, in
nisi manus in: crasset oratio: talibus gloria
cogor libros de minoribus, quam ipse Artes & Gram-
maticam in, Sed reliquas scilicet cognitionem
facere affirmat, de his in, inquam, doctrinam
de aia. Sed nec quae tertia philosophiae hoc
ethice parte constituit ipsa Macrobiologiae confidat
a me pro, quanta in sit dignitas sine arbitrii
nisi sine voluntatem est quas tractat confidenter
quibus nostrum intelligit: Eignendi in: est phi-
losophiae illa pars, quam principis diximus intel-
lectus medicinae in. Quis mortalius tam
voluntatis generis sit, qui vel in tam in est possit,
vel in cultores passim gentium pariter.

nomine Viri clarissimi. At enim sic deprehenditur
quod Plato dixit, gratiam de Deo famam in
artibus dispersam esse. Quod quidem tam pariter
tam summe, tam forte quiritur, quod non ipsi
summus Deus nobis ostendat? Sed in hisce
tam manifestis nobis acquiesce. Restat iam
altera Philosophiae pars practica, quae ipsi
appetitum sensitivum colligit, corrigit, frigit &
formatur, ita ut homo quantum vis fieri possit
summus bonum in hac felicitate humana ad-
pisci possit. Atque illud est acipere felicitatis Vir-
tutem: Virtutes autem sunt mores et fortitudi-
nis, temperantia, liberalitas, iustitia, et alia rationa-
les et sunt ars, prudentia, de quibus Aristoteles
et sic cetera Philosophus. Quod summum bonum
si in civitate sua introducere tentet politicus, poli-
tica; si in familiam suam, oeconomicam, oeconomicam

17.
in ea nascitur. Congio hanc institutionem
et sic orationem, etiam de instrumentis philoso-
phie, logicae, metaphisice & Rhetoricae, ad ipsa ma-
teria satisfecit missis erant, et quidem sic
figere necessitas habet: Hinc tamen vi-
cuique constare poterit sat scio, nullam Remp:
neque Christianam, neque politicam sine ea philo-
sophia consistere posse, ad quam qui illi non det
operam, non habet quo se a brutis distinguat.

Dixi. ¶

Jacobus Weissen
Wernigerodensis.

[Faint, illegible handwriting on aged paper, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

ORATIUNCULA

De necessitate Philosophiae.

Quamquam, si submisere, ut debeo, de me sensero, scribenda orationi meam eruditionem suffecturam esse non satis confidam, quod in hac palæstrâ parum sim exercitatus: tamen, quia hoc ipsum in consistorio Philosophico, cum à Spe^{re} Etabili viro, Decano nostro cum reliquis collegio vestro amplissimo sistebam, stipulatâ manu sub iuramento promisi, ut aliqua de re scriptum vobis exhiberem; mei sanè officij fuit, ut quod promiseram, pro more vobis, Clarissimi viri, promotores ac preceptores observandi, hoc in loco servarem.

Nunc quâ de re maximè hic locus dicere me postulat, materia sanè Philosophica erit; qua quidem hanc ad rem potissimum pertinet. Quia verò in laudes, dignitatem et præstantiam Philosophiae descendere non ausim, nec in eorundem rationem eius et utilitatem e-

usum dicere opus sit: (est enim sat familiaris hic sermo) de necessitate eius potius quaedam in medium afferre breuiter decreui. Cum non absurde loquantur Metaphysici, ut, quod necessarium est, plerumque et utile sit, et honestum, et laudabile (ita enim haec ferè inter se convertuntur) adeo, ut qui de rei alicuius necessitate verba faciat, de utilitate eius et caeteris dicere non magnopere opus habeat. Sat enim erat utile id, de cuius necessitate in vita humana constat. Plus vero, quam vesania est ac delirium, imò furor est, Philosophica studia è scholis exterminare velle: id quod satis constaret, si singularum Philosophiae partium usum ac utilitatem ostenderem, ubi forsàn nihil futurum sit, quod humana vitae non sit apprime utile. Homo autem quatenus homo est, id est, si hominis officio fungi velit, Philosophiã imbutus esse debet: quod testatum faciunt Scholastici, dum hominis esse vocant

ingenue hinc disciplina atq; humana operam
navare. De instrumentis Philoso-
phia exordiar propterea, quia naturã suã præ-
cedunt eam. Logices autem necessitatem ex
sequentibus ita colligendam censeo. Posteaquam
enim natura humana ad imaginem Dei cre-
ata de incredibili et immensã bonitate, sa-
pientiã, ac justiciã, quã Deo conformis fuit,
subitã ac deplorandã mutatione delapsa est ac
ab hoste invidio deturbata in extremam pravitã-
tem, iniusticiam, ac horrendam mentis cali-
ginem, ita ut ex prioribus dotibus homo post
lapsum exiguas retinuerit reliquias, quas
rõnõnãta et principia appellamus, quibus
numerare; turpe ab honesto discernere; ve-
rum à falso dijudicare possit quodammo-
do: sed eas adeo imbecillas, ut plerumq; va-
cillent ac aberrant, et ipsa mens labascat nec

tam cernat acutum, sicut ante lapsum omnia
recondita nature, oculis mentis obvia fuerunt;
quis quæso sana mentis homo sibi suæq; sa-
luti consultum quàm optimè nolet, si talem quen-
dam adeptus sit, qui rationis culturam tradat,
et mentis errores illi discutiat, quis quæso
hoc ipsum non patiatur? Namq; eger, mor-
bum sanari et se sanitati restitui, inprimis
exoptat. Quod si Logices beneficio scientiam
rerum in mente nobis comparamus, atq; ex pri-
mis principiis arte Logicâ extruimus demon-
strationes, quæ veritatem tenent, et in re
ipsa et in animo cognoscentis de quâ, Logicâ
destitutus quidam perpetuò dubitaret, cur
illam rejiciamus, quæ ambabus manibus
amplectenda potius erat: siquidem ars
illa nature imbecillitati subvenit, et

notiones exacuit, has coniungit, illas disiun-
git, et, quantum fieri potest, veritatem eorum
beneficio indagat. Excutimus enim Lo-
gicâ arte densas nebulas mentis nostrae,
et syllogismo arte facto tanquam faculâ
in tenebris utimur, multoq; promptiores ad
discurrendum ex usu et præceptis eius red-
dimur. Sed quid attinet adeo superflua de
hac subtili disciplinâ loqui, cuius inuentio,
usus, necessitas, nec ipsi sane rationi impro-
bata unquam est. Fallitur, qui Logicen
è disciplinis tollit. Sic si de Grammaticâ,
Pœticâ, et Rhetoricâ, ceterisq; disciplinis,
que orationem informant, oratio instituen-
da sit, non minus eius culturam improbare
poterimus, si, quae ratio in mente deotè con-
cipit, eleganter et decenter eloqui gestit.

Est enim oratio seu sermo alterum donum
Dei singulariter homini datum, quod excu-
lendum erat: siquidem labem contraxit, et
ex lapsu et ex turris Babylonica extructio-
ne. Sed carta deficeret, si de harum necessi-
tate vel mediocriter loqui velim, ~~quae~~ quae tan-
tum instrumenta habentur Philosophiae. Quas
itaque dotes, quae integra et incorrupta in sta-
tu integritatis, ut loquentur, erant, iam bonis
litteris excolere debemus, ac si pristina per-
fectitudinis, quod fieri in hac vita nequit,
esse nos restituri. Orationem informant
artes dicendi; rationem ac iudicium Logica
instruit; et mentem appetitumque Philosophia
corrigit. Philosophari autem non possumus
absque instrumentis eius: iam si per se
Studium Sapientiae necessarium est, quan-

to' magis illa necessaria erunt, sine qui-
bus nemo philosophatur. Huc referri debent
optimi quique auctores in utraq; lingua. Jam
ut ulterius progrediar, Mathematicis non minus
opus habemus quam ipso pane quotidiano;
ut etiam disciplinam Physicam, ut qui haec studia
negligant, videant ne temporis rationem amit-
tant: si quidem haec ex motu caelesti, ~~et~~ de quo
illa disciplina agunt, numeratur et computa-
tur. Si dives es nummis, expunge Arithme-
ticam si audes: si omni rerum abundantia afflu-
as, ex agris et aliunde ingentes redditus capias,
certè tollere non potes rationem dimetiendi,
lanceis, aequilibrij usum: quae omnia è ma-
thematicis dependent rationibus. Si infans et
ignorans per totam vitam esse nobis, histo-
riam cognosce; verum haec, quia in cir-

cumstantijs consistit, non satis rectè addisces
absq; studio Geographico, nec hoc absq; Sphera,
nec hanc absq; Euclide et principijs. Deniq;
cur firmata sunt caelum et terra, nisi tui gra-
tia, ut Deum in operibus eius, postquam ex
rerum cognitione, investigatione, et dili-
genti perpersione in admirationem crea-
toris es ductus, collaudes, quibus affatim
~~et~~ undiq; scatet Mathematica et Physica.
Qui enim voluptatibus carnis sunt dediti,
non curant utrum calidus an frigidus sit
Sol, an volitet in aëre, ut passeris, an verò
ventis sine inde ventilentur. Sapientia a-
matores, eiusmodi hominem bestiam vocant
et fruges consumere natum, inutile terra
pondus, in quo parum aut nihil sit mo,

deratum, ingeniosum, liberale, nec Deiti-
more percussum, à iumento nihil diffe-
rentem. Cæcutiunt si et priuantur ipso-
rum culpâ tam iucundis speculationibus,
voluntantur in tenebris et sordibus animi,
tanquam sus in sterquilinis. Hoc loco ut
Metaphysicæ præteream cuius Studium arduum
est ac diuinum planè) prolixitas sermonis et cartæ
breuitas postulat: et iam satis notum est, eam à prin-
cipijs siue notitijs primis proximè abesse, ac ma-
trem esse, è quâ tanquam primâ Philosophiâ cæ-
teræ disciplinæ omnes pullulent, quâq; veluti fun-
damento cætera nitantur, à quâ fulciantur ac
propugnentur: ideoq; Theologia et Sapientia Phi-
losopho sæpius dicitur. Ea igitur, de quâ
hactenus diximus, pars Philosophiæ, mentem
à tenebris vindicat, et penè hominem germane

sua integritati restituit (hoc erat illud hominis
esse) et tantā afficit voluptate, ut sui speculato-
rem ad alias adulterinas ac homine indignas
voluptates praecipitem ferri non patiatur. Quod
ut ne fiat, restat altera pars, quae sicut prior
mentem et iudicium hominis informavit; ita haec
voluntatem et liberum arbitrium moderatur, dirigit,
et ad dictamen suavisq; rectae rationis ~~flexit~~
flectit. Traxit enim et alterum hoc vitium è la-
psu natura humana, ut nisi rectā ratione, quae ut
rex in aulā imperat, coribeatur, anima sua spon-
te remis vehisq; vitiosis actionibus se commaculet,
et ad malitiam magis, quam ad bonitatem inclinet.
Hunc verò peruersum sensuum appetitum origi-
nem sumpsisse à mentis obscuratione et deprava-
tione, haud est paradoxum. Nam ut belli
dux si quando aut necatus est aut captivus abre-
ptus, reliqua acies facile in fugam vertitur
aut prosternitur: sic obscuratā et deperditā

Principaliori hominis parte, illico cetera etiam
animae potentiae perditioni obnoxia facta sunt. Sed
ne nimis digrediar, inventa est et huic malo me-
dicina. Practica enim pars docet mentem
primò verum discrimen honesti ac turpis, quo co-
gnito deinde hominem ab errore reflectit, et ad
virtutis amorem ac honoris inflammat, ita ut
edoctâ mente, quodnam sit summum bonum; ac
imperante, appetitus facilis promptusq; efficiatur
ad persequendum illud. Jam si summo bono
omnes, qui desperati non sumus, sed sana men-
tis, indigemus, quam necessaria erit hæc doctrina?
Atqui homo ad felicitatem creatus est, et natura
ad electionem boni et fugam mali: quod etiam
in brutis apparet. Quaeso igitur, quomodo
non erit necessaria ea disciplina quæ homini
misero hoc bonum præstet? Desperatis sanè, et
qui nullius frugi sunt homines, si quis de vir-
tutis studio ad illos disserat, somnia sunt,

et veluti surdo fabulam narrare videatur. Nos
verò Christiani, qui præter id (quod etiam gen-
tes auguratae sunt, sc. fore aliam vitam, ubi
virtutem premia, vitia poena maneant) insuper
è sacris litteris didicimus, aliam vitam superesse,
ubi bonis bene sit, et malis male; sedulo ca-
veamus, ne Epicuri sectæ adseramur: sed spe
salutis futurae omni conatu malis obstitamus, et
ad summum bonum percipiendum remis velisq;
tendamus, interim ut strenui milites in ordine
ac officio manentes, ad finem vitæ constantè
mitemus: Deoq; opt. max. gratias agamus
pro revelato mysterio, et sincero ac sobrio veræ Phi-
losophiæ usu. Quanta igitur sit neces-
sitas Philosophiæ, ex his quæ dicta sunt breviter,
aliquo modo appareat. Quantum conferat
tribus facultatibus, dici ferè non potest. Ego
equidem ad Studium Sapientiæ animum adpuli

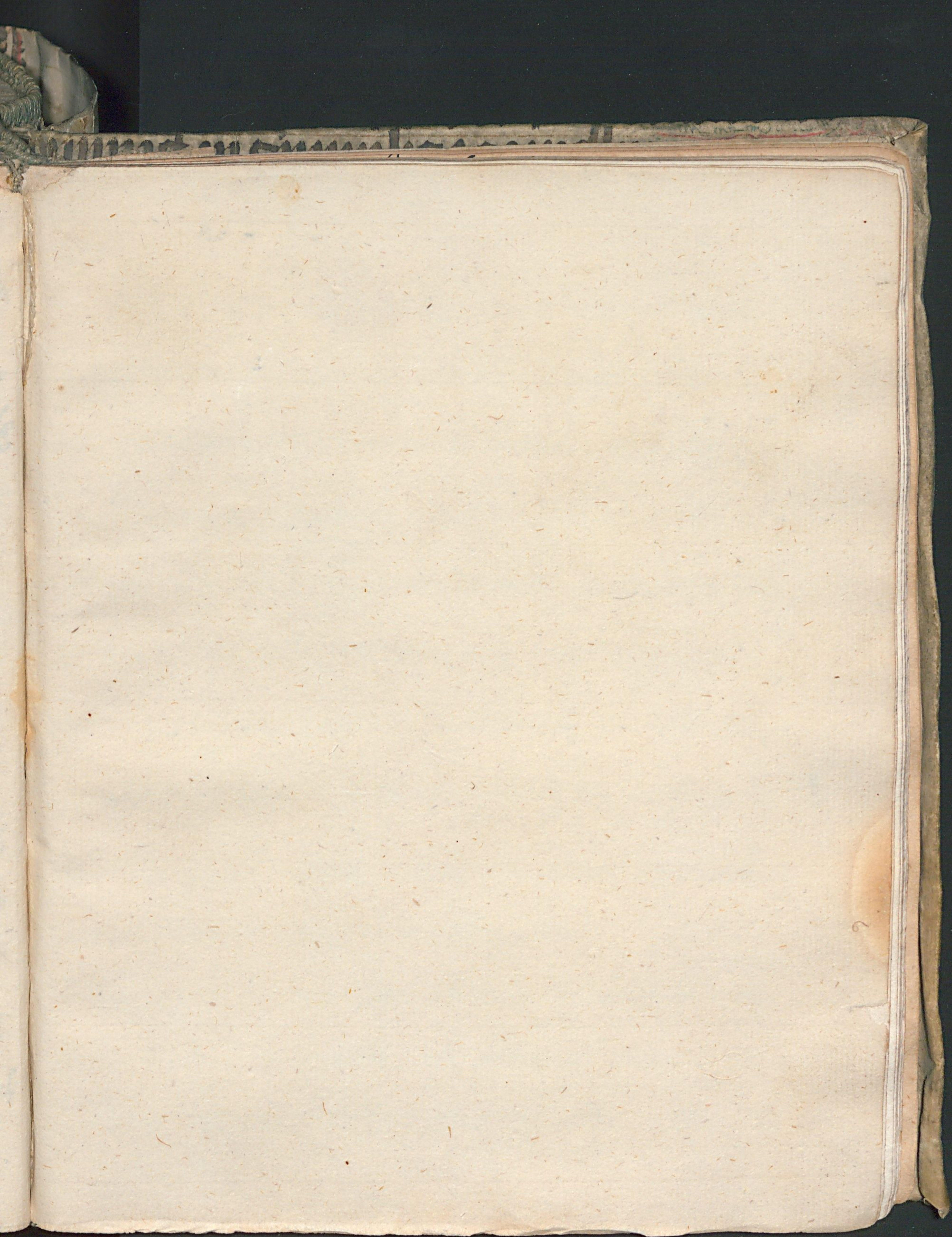
Satis enim, quod ut postea magis magisque faciam,
Deum diligenter orabo.

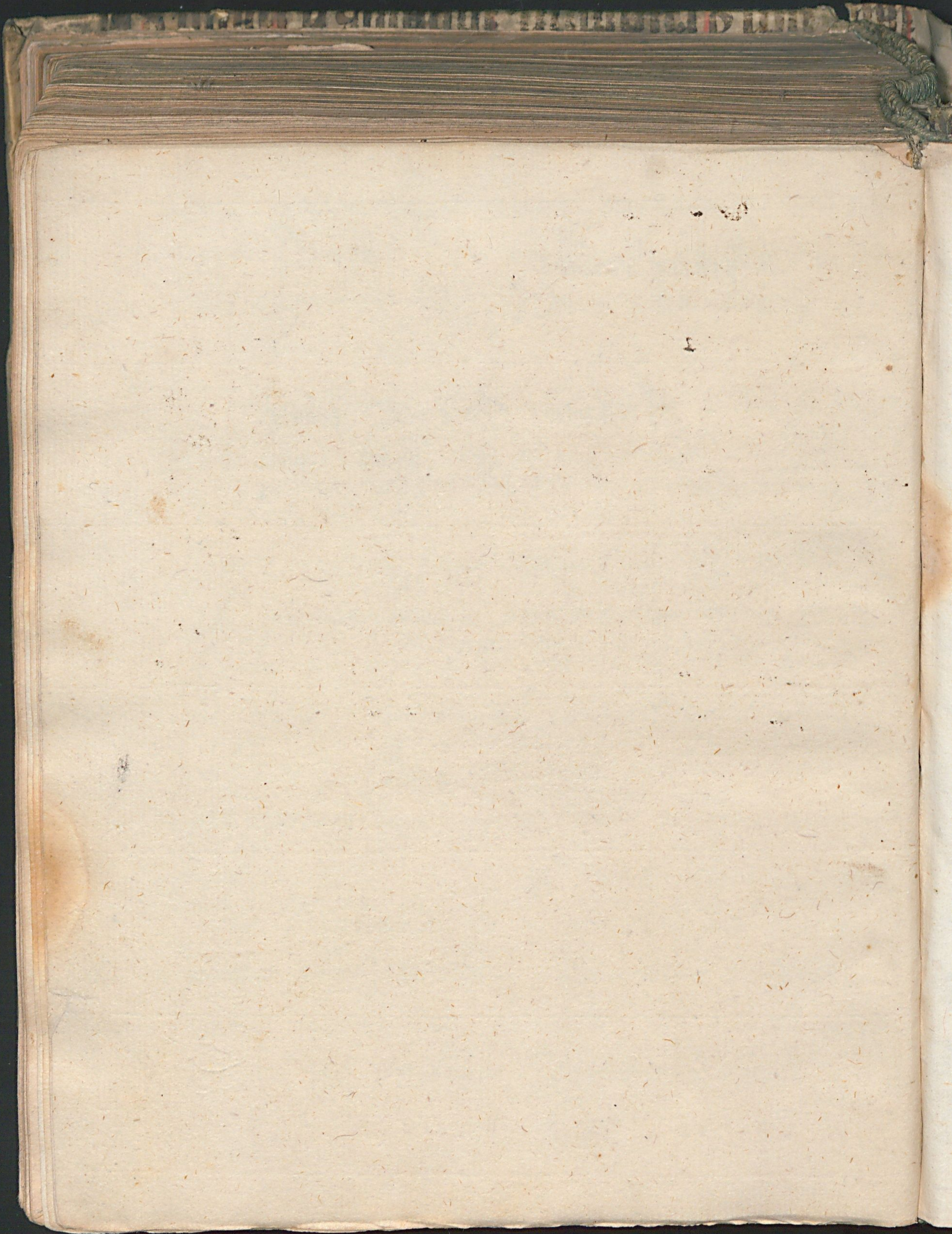
Dixi.

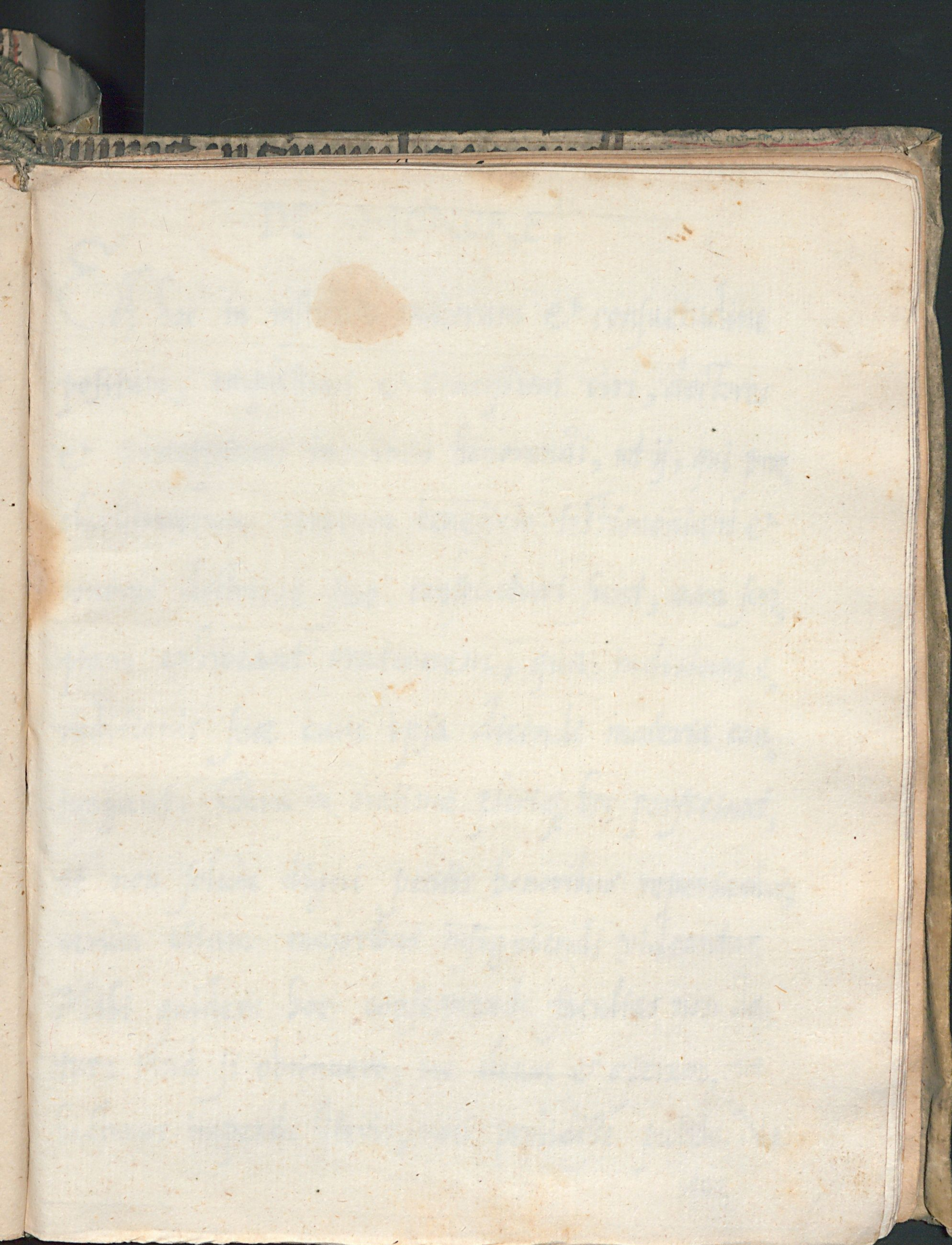
Andreas Polemā Verd.

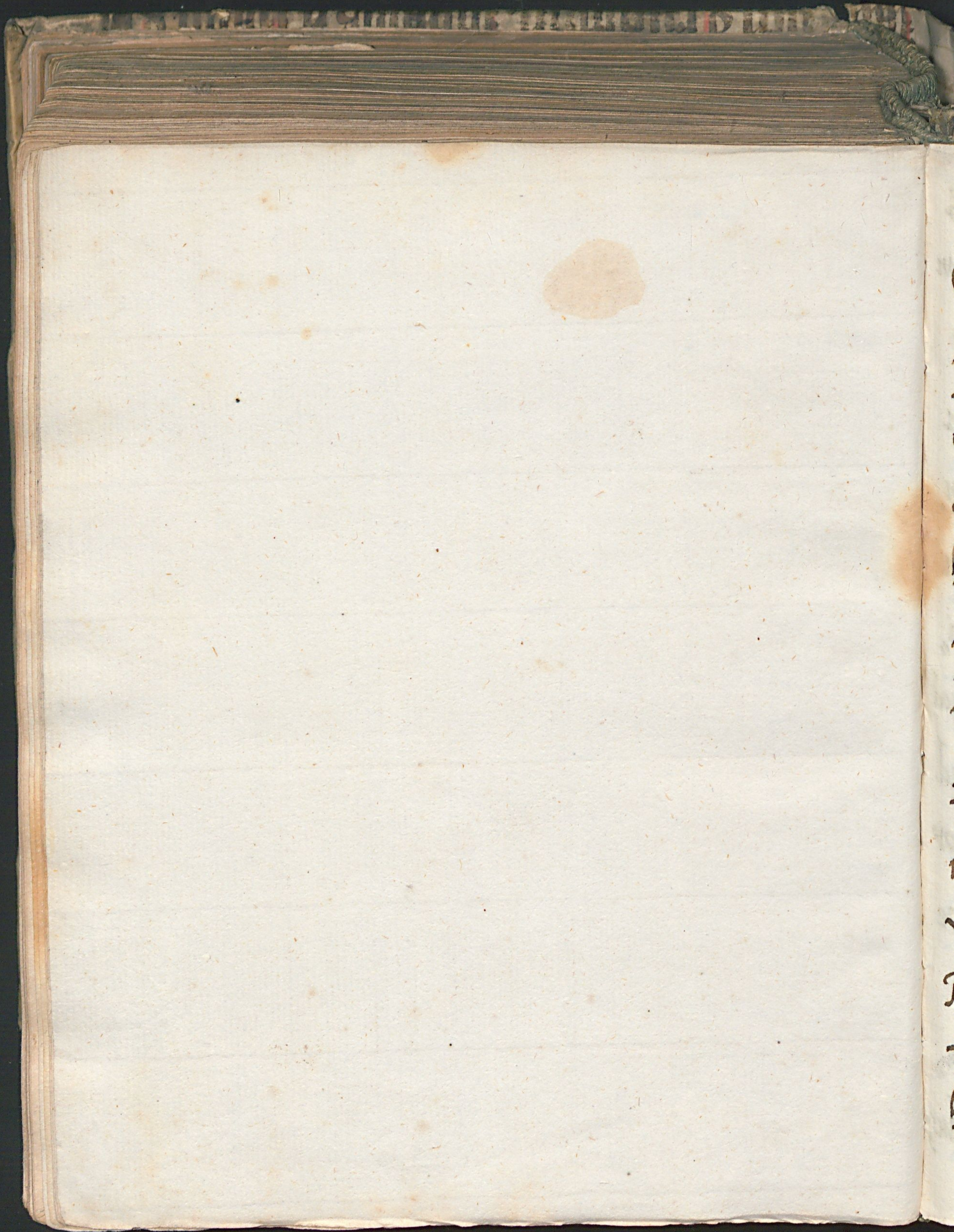
[Faint, illegible handwriting in a historical script, possibly Gothic or similar, covering the page. The text is very faded and difficult to decipher.]

DE HONORE.

Est hoc in instituto majorum et consuetudine positum, amplissimi et clarissimi viri, doctores et preceptores imprimis honorandi, ut ij, qui preclarissimorum virorum beneficio testimonium et honores doctrinae suae consecuturi sunt, eam scriptam exhibeant orationem, qua indicium eruditionis suae cum ipsa dicendi materia jungant. Qua in oratione plerique hoc perficiunt, ut non solum digni petitis honoribus reperiantur; verum etiam majoribus insigniendi videantur. Mihi quidem hoc consequendi facultas non datur: illud si obtinero, me oleum et operam, qua haecenus impendi literis, non perdidisse putabo. Ne
itaque

itaque legibus et officio desim, quandoquidem et
go sum in competitorum numero; argumentum non
de asini, quod ajunt, umbra, sed de eo, quod loco
et tempori maxime conveniens; et precipuum
ad humane vite actiones secundum virtutem in
stituendas calcare habere videtur, pertractandum
assumam. Quod si ea, qua par est, ingenij felici-
tate non perfecero, vestre humanitatis erit, quod
modeste a me tentatum est, non contemnere, sed
existimare me ipsius rei dignitate, quam θεῖον
ἀγαθόν Plato appellat; Homerus autem ex Iove
esse dicit, facile superari potuisse.
Itaque ne diutius suspensa expectatio vestra tenea-
tur, de honore quid sentiam; quomodo appetendus;
et qua

et qua ratione acquisitus optimè conservandus sit,
breviter pro ingenij tenuitate dicant. Vos quaeso,
ut benignas mihi aures accommodetis.

Honor Græcè τιμή ab alijs aliter definitur. Qui-
dam honorificam de aliquo opinionem dicunt, sed mi-
nus appositè. Is enim, ut testatur Scaliger exercit.
318. adversus Cardanum, non tantum in animo po-
situs est, verum etiam in dicto et in facto consi-
stet. Ac proinde neq; illa Ciceronis definitio, quæ
honor est premium virtutis iudicio, studioq; civium
delatus ad aliquem, undignaq; convenire videtur.
Omnia enim, quæ ad exemplum fiunt, et non ad præ-
mium, utpote elogia, predicationes, prelationes, re-
munerationes et asurrectiones excludit potius, quam
ut includat. Julio Scaligero est officium debitum
virtuti, ejus meritum representans. Aristoteles, ut
omnia

omnia accuratè 1. Rhet. 5. cap. benefice opinionis
signum definit. Non vocat opinionem sive existima-
tionem de aliquo, quæ uti est indifferens, æqualiter se
habet tam ad verum et bonum, quàm ad falsum et ma-
lum. Non beneficam tantum de aliquo opinionem, sed
signum quod ex illa benefica opinione proficiscatur
appellat. Non enim honor illa, quæ in hominum ani-
mis circumfertur, opinione contentus est; in quo fama
ferè desinit: verum uti famam longè superior est, i-
ta etiam longo intervallo illam post se relinquit,
et in amoenissimis historiarum, orationum, car-
minum et sententiarum monumentis sese mortalibus
exhibet, perq; splendidissimas aedes, delubra, statuas,
templa magnificè extructa inclarescit. Tunc tam-
tam apud omnes auctoritatem consecutus est, ut
nemo hominum

nemo hominum sit, qui non illius amore teneatur.

Quid? quod ipsa virtus huic tanquam pulcherrimo
masculo nupsisse videtur. Vt enim illa sibi sit ad fe-
licitatem sufficiens: si mutuo sponsi amore et amplexu
frustetur, quoties languescentem et quasi emortua es-
set, decumbentem videmus? Nec id mirum quidem,

cum honor externorum bonorum sit potissimum, et
ut Aristoteles 1. de morib. 3. cap. inquit; τὸ πολιτικὸν
βίῃς χερδὸν τὸ τέλος. Id quod diversissima humana-
rum rerum studia testatum faciunt. Vt enim de
bonarum artium cultoribus nihil dicam, qui honorem
merentur prae reliquis; ipse etiam vulgus ex levissimis
saepe rebus gloriam aucupatur et captat avidissime.

Cum enim honori tanta intercedat cum virtute conjun-
ctio, ut aetior esse vix possit, ne contemntes hanc,
ab officio suo discessisse et omnem honestatis curam
abiecisse

abieciſſe videantur, illum divitijs, opibus et alijs qui,
bus poſſunt, officijs ſibi conciliant, quo conſecrato eti,
am de ſe aliquam virtutis ſpeciem edant. Sic mul,
tos per fraudes et ſcelera ad imperij dignitatem aſcen,
diſſe legimus, quos cum nulla moveret honeſti ratio,
movit tamen honor, qui perpetuo aliquam boni ſuſpi,
cionem in honorante preſupponit. Itaque recte cecinit

Ovidius: Excitat auditor ſtudium, laudatque virtus
Creſcit, et immenſum gloria calcar habet.

Quoties enim preclara fortiffimorum virorum facta
nobis in hiftoricis proponuntur? ubi heroes nulla
utilitatis ſpe ductos, quippe cum mors eſſet propoſita,
acerbiſſimos pro patria caſus ſubiſſe videmus. Solus
honor et immortalis fame gloria M. Curtium abru,
pto per medium forum Romae ingenti ſpecu in ſian,
tem terram coniecit. Quid autem dicam de alijs?

Certe

Certè nullius boni iacturam tam iniquo animo pati,
untur homines, quàm honoris et glorie. Divitias
viri et amissas opes reparari posse statuunt, honestam
famam minimè. Communis hominum sententia id confir-
mat: Omnia si perdas, famam servare memento,

Qua semel amissa postea nullus eris.

Nec desunt, qui, cum multas virtuti consentaneas a-
ctiones præstant, propter honorem id faciant. Quo qui-
dem vincitur, virtutem non semper seipsa contentam
esse, sed ad aliud bonum sepe aspirare. Quamquam
hoc liberius à me dici videatur, quod honori tribuam,
quæ virtuti deferenda fuerant: si tamen indissolubilem
utriusq; nexum consideraverimus, neq; vera laus huic
detracta, neq; falsa illi afficta esse videbitur. Nisi
enim bona de aliquo opinio, quam ut plurimum virtus,
sepe etiam error inducit, honorem tanquam internuncium
ad virtutem remitteret, se suo caruisse premio sæpissime
conquereretur.

conquereretur, et apud magnanimos si non extingueretur,
certe flaccesceret. At cur tantas honori vires ascribi
posse negemus? Ipsa oculorum sensus et aurium id
nos credere vel invites cogit. Quis enim non vi-
det eos potissimum, qui ad agendum idonei sunt, sum-
mo studio in id incumbere, ut honorem tanquam amicum
singularem quibuscumque possint officiis sibi devinciant,
ac concilient? Cuius ad aures non pervenit acerbissi-
ma multorum etiam clarissimorum de honore con-
tentio? Ipse Cicero tantam honori vim tribuit, ut
illius causa inimicitias maximas saepe inter amicissi-
mos extitisse affirmet. Quae cum ita sint, quis non
videt de honore honorifice sentiendum esse, qui tan-
quam comes individuis virtuti conjunctus est.

Reliquum est, ut quomodo honor acquirendus
sit, paucis dicamus. In quo genere multum studij
ponendum

ponendum videtur, ne vel Φιλότεμοι efficiamur, vel
αὐτοφιλότεμοι, quorum neutra quidem probanda est sen-
tentia. Non enim cum illis nostra consentire debet ora-
tio, qui pecudum instar ocio dediti honorem et gloriam,
quae magno apud omnes in precio sunt, nibili faciunt, et
neglectam animi culturam tantum in hoc sunt, ut corpori
satisfaciant. Illis enim quomodo coetera magna erunt,
quibus honor in rebus parvis numeratur? Neque etiam illos
iure commendabimus, qui ne ex honestis quidem rebus
honoris adipiscendi consilium capiunt, sed tum offensi-
onum, tum repulsarum quasi quandam ignominiam ti-
mentes et infamiam, illius curam prorsus abijciunt.
Id quod angusti et humilis animi, bonis seipsum de-
fruantis indicium est. Delenda est itaque illa à mul-
tis suscepta opinio, quae penitus insedit atque inveteravit in
otiosorum et timidiorum animis, qui se potius latebris oc-
cultare volunt, quam per virtutes emergere et in luce
versari

versari. Atq; hæc dum contra honoris contemptores nostra
dicit oratio, non illos continuo laudat, qui nimia ho-
noris cupiditate inflammati, unde non oportet, hono-
rem aucupantur. Hi enim vel eo magis culpandi
videntur quam illi, quod non solum honoris studiosiores
sunt quam oportet, quod in magnanimis et fortibus viris
aliquando non vituperatur: verum quod etiam præter me-
ritum et dignitatem res amplas et honoratas conantur
et suscipiunt, quibus sustinendis et defendendis impa-
res sunt. Qui etsi mali minimè videntur esse, cum ni-
hil maleficii in quengquam admittant; verum tamen
peccant, et à vero, quod omnes amplecti decet, ab-
errant. Equidem sic existimo, illos, qui se
laudis studio trahi et honoribus delectari sentiunt, in
illo imprimis suam operam collocare debere, ut vir-
tutibus animum excolant, et se bonos esse, re ipsa de-
monstrent

monstret. Cum enim solus vir bonus honore affici-
endus sit, ut Aristoteles inquit 8. cap. lib. 4. Ethic. Et
quo quisq; bono aliquo magis excellit, eò honoratior sit,
neminem rectius aut propius ad consequendos honores iter, quam hoc,
ingredi posse iudico. Non autem à quibusvis homi-
nibus laudem captare convenit, sed à bonis. Etenim à
sceleratis scelerabse ipsa scelera commendari: ab belluoni-
bus potatores strenuos: apud libidinosos, amatores, Veneres,
aleatores in maximis honoribus similes, prepostero sane iu-
dicio recenseri consueverunt. Quorum omnium vitupe-
rationes uti rectè spernimus, ita etiam eorum laudes
non magni aestimamus. Οὐτὸ γὰρ ὁ ἔπαινον
ἔστι καλὸς, ὃν ἔπαινον ὑπ' ἀνδρῶν ἀξίων
πιστεύειν. Sic ergo honoris appetitio moderata
et affecta sit, ut irascendi appetitū rectè composito
constanter seligat id, quod decet, ita ut ne modum
deserat, quod angusti, parvique animi est: neq; etiam
superet

superet, quod elati est ac superbi.

Restat, ut quam ratione acquisitus honor conservandus sit, paucis dicamus. In quo maxime laborandum est, ne forte à nobis, quae diligentissime providenda sint, contemnenda esse videantur. Atque hic illud Poëte nobis considerandum est, qui inquit:

Non minor est virtus, quam quærerè, parta tueri,
Casus inest illis, hic erit artis opus.

Honorem enim, opes et divitias, aliaque bona, quae tam anxie et sollicitè quærant homines, et vix multis laboribus et curis obtinent, postquam acquisita tandem sunt, profunderè, aut omnem eorum conservandorum curam abjicere, quid aliud est, quam laborem serere aut cri-

bro aquam haurire, et quod multi faciunt, sibi ipsi malum accersere. De quibus Psalmus 49. conqueritur: Homo cum in honore esset, non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus et similibus factus est illis. Illud itaque sapi-

entis

entis omnibus in conspectu sit, qui tales nos esse jubet, qua-
les videri velimus. Id quod etiam Horatius in epistola
ad Quintium bene monet:

Tu rectè vivis, si curas esse, quod audis:

Jaetamus iam pridem omnis te Roma beatum:

Sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas,

Non enim in expetendis honoribus audacia licet uti pro sa-
pientia: neque etiam aliorum de se iudicio atque orationi ma-
ior fides habenda, quam sibi suaeque conscientiae: sed illud
in primis considerandum, quemadmodum pulcherrimum
sit magnam doctrinae gloriam et honorem consequi:
sic turpissimum esse, illud, quod acceptum est, fueri et con-
servare non posse.

Quare cum tam eximius sit honor, ut negligi non
velit: tam gravis, ut moderatè appetendus sit: tam no-
bilis, ut accuratissime administrandus sit, quis non lau-
datissimam illam consuetudinem, vestramque voluntatem et
sententiam, quae hoc tantum boni, quod à Dijs immortalibus,
ut Cicero ait; oblatum et datum est, in honestos ju-
venes, sum ad confirmandum in illis bonarum artium

studium; tum etiam ad majorem industriam excitandam
confertis, laudandam et comprobandam censeat.

Equidem quicquid in me est studij, doctrinae, virtutis,
et ingenij (quod sanè exiguum est) quicquid vestro be-
neficio: quicquid cura, labore, industria: quicquid votis
possum: id omne vobis preceptoribus meis aeternum co-
lendis polliceor et defero.

In inclita Julia Helmaestadij IV. Calend
Novemb. Ao. 1691. *L*

Theodorus Berckelman.

Discursus Philosophicus, generalissime
et brevissime nonnulla de Philosophia
introducens.

De Philosophia multi multa loquuntur. Ego, ut scribo
de ea, pro ingenij mei modico, disseram primò de eius
origine, Definitione, ac Divisione agam: idò quibus
nam terminis contineatur, indicabo; sed singula bre-
vissime percurram.

Originem Philosophiæ quod attinet, eam à Christiano religio,
et perfectius, ac à non-Christiano spectari posse, equi-
dem puto. Licet n. homo non-Christianus eorum
pervenire possit, perveniat quòq; imò omnes literati
fere pervenerint (quod certe debuerunt quia potuerunt)
ex Ratione humana, beneficio Luminis, à summo Ente
in eadem accensæ, eam originem ducere, et constitutam
esse: attamen non ita ex parte, ac distinctè demonstrare
possunt. Sed homo Christianus primam
Creationem, beneficio Luminis fidei, ex verbo revelato con-
siderans, facit clarè, perspicuè, ac perfecte determinat
ac definit, de Philosophiæ origine quid sentiendum sit.
Invenit eam primò hominem ex corpore et anima rati-
nali, in os auctoris auctis, constantem; Corpus quidem
ex terra rufa, singulari operatione divina formatum,
ut cum anima auctum, ad nobilissimas actiones concurreret:
Animam verò essentiam spirituales, ex nihilo in

stiffando per Creationem homini inditam. Cuius
facultates naturales sunt Mens, Voluntas, et Affectus.
Mens talis est facultas, quae intelligentiam, cognitio-
nem, iudiciumq; praestat. Voluntas est facultas
qua anima spontaneo motu eligit, aut repudiat
obiectum. ~~Quae sunt facultates, quae in~~
Cum hinc insunt ~~quae sunt~~ desideria, et affectus, quibus
vel ad appetendam, vel ad expellendam, ad odium, vel a-
morem animus vertitur. In Mente, seu intellectu accen-
dit Creator lucem naturalem, quam naturaliter homo per-
spicit, iudicat, conscientiamq; iudicium naturale comple-
ctitur. praeterea hominem singulari, certoque consilio
masculinum, et foeminam factum, ea benedictione Ge-
ator exornavit, ut crescere, generumq; suum per providen-
tia divina efficaciam, propagare poterit. idq; ut
legitimè fieret, coniugium inter duos instituit, quae in
Una carne viverent, nec non oeconomiam administrarent;
et paternam primo, deinde heroicam imperium ad ex-
ternam generis propagandi conservationem, instituit.
Haec ut singula legitimè administrarentur, in stan-
tavit Creator Menti legem naturalem, cuius beneficio
hominum gubernatio, societateq; dirigeretur. Haec Ethica
et politica disciplina sunt constituta. Eiusdem con-
templationi proposuit Creator Coelum, eiusq; luminaria
et oes res sublunarias, ut natura illorum cognoscere-
tur, et fructus, ususq; cognosceretur, nec non ad commoda

Vita converterentur singula. Unde Quisita Mathematica
sunt hausta. Idem homo naturali rationis lu-
mine discernendo inquirebat, pervidebat, et iudicabat
naturaliter omnia huius facultati subiecta, et con-
cepta, iudicataque orationis beneficio foras proferebat.
Hinc Logica disciplina nata fuit.

Hic quidem ulterius progrediendam esset, ac de eadem
idem perfectione, atque excellentia ante lapsum. de-
iuncta perfectione eandem iam post lapsum, et restau-
ratione dicendum: Verum, ne praeter iustitiam ratio-
nem discursus hic exproscat, caveas hoc praeteres, et ad
Definitionem, Divisionemque ista pergo.

Philosophiam antequam definitam, simpliciter eius arguatur
sine mentionem facere debet. Seditur n. interdum ista
pro ipso scientiarum, et prudentiarum habitum in
mente hominis: interdum pro comprehensione precepto-
rum, ex quibus ista habitus arguuntur. Priori acce-
ptione, eam dico esse divinis sui cognitionem, quae omnia
illa contempletur, quae Deus in hac veram naturam con-
templanda proposuit, et mores nostros ad honestatem
informet. Posterior: Compagem scientiarum ac
prudentiarum, debito ordine ac methodo conformatum.

Definitiones, seu descriptiones hanc speciatim ex-
aminare scripti cuius ratio non fert.

Definitam potius potius simplex manere debuisse cogitavit.
Est quidem non nihil modestia Pythagorae, imbecillitatem
ingenij iugenda fatentis, et soli Deo cogitavit tribuere.

veram in veram adpellatione si spectandam est, quid
nos possimus, quid non possimus; certe nulla iam erit do-
ctrina, nulla virtus, cui non sit nomen quod proponendum.
Potius itaque ex ipsius rei natura, et non ex ingenij hu-
mani viribus rei nomen constituendum.
Ex definitione philosophia (in primis acceptione) partes eius-
dem supradictas, constituuntur, quod ex obiecto videlicet
in quo tractando occupata est. Quia enim omnis disci-
plina rem aliquam tractat: etiam ex ipsarum verum
diversitate, harum diversitas necessariis sequitur, et nasitur,
singularumque natura derivatur. Duo a potissimum sunt
verum genera: Alia per se semper sunt, et nunquam fiunt
aut fiunt quidem, non tamen a voluntate nostra, sed a na-
tura, per certas causas operante, cuiusmodi sunt res
naturales omnes, quae necessariae et sempiternae dicuntur.
Alia sunt, quae ab hominis voluntate pendent, quoniam
earum facere, vel non facere ⁱⁿ arbitrio nostro potestum est
et ita esse, et non esse arbitratum nostro possunt, contra-
gentes dicuntur. Hinc quoque duo disciplinarum genera
quorum unum versatur in iis, quae a nobis fieri possunt: al-
terum in iis, quae non a nobis fiunt, sed vel semper sunt
vel certis aliis causis, extra nostram voluntatem pro-
cedunt, consequuntur. Epitheta duplex earundem finis et scopi
eruntur. Nam illas res, quae efficere non possimus, eo tantum
confilio contemplamur, ut eas cognoscamus, non ut efficiamus:
earum vero, quae facere possimus, ideo consideramus, ut efficiamus.

mūs: quod si eandem quoque cognitionem quaerere videamus,
scopus tamen principalis non est cognitio, sed operatio.
Hae quum ita sese habeant, disciplinae illae, quae in rebus
necessariis versantur eo tantum scopo, ut earum cognoscimus,
merito scientiae contemplativae adpellatae sunt, quarum
tres numerantur, Metaphysica, Cosmica, et Mathematica.
Reliquae, in contingentibus occupatae prudentiae dicuntur
sunt, quarum etiam tres, Ethica, Politica, et oeconomica.
Illa vocantur pars Scientiae theoretica, cuius finis cognitio:
Haec practica, cuius finis actio, seu operatio, uti ab
Aristotele id prolixius lib. 1. de Nat. Leg. c. 2., ex quo haec
ferè à verbo ad verbum desumpta deprehenduntur pertinet.
Itaque singulari speciatim subdivisione ut subjacet
hinc oportet esse, haec arbitror. Hae itaque de Divisione
Scientiae in praesentia sufficiant.

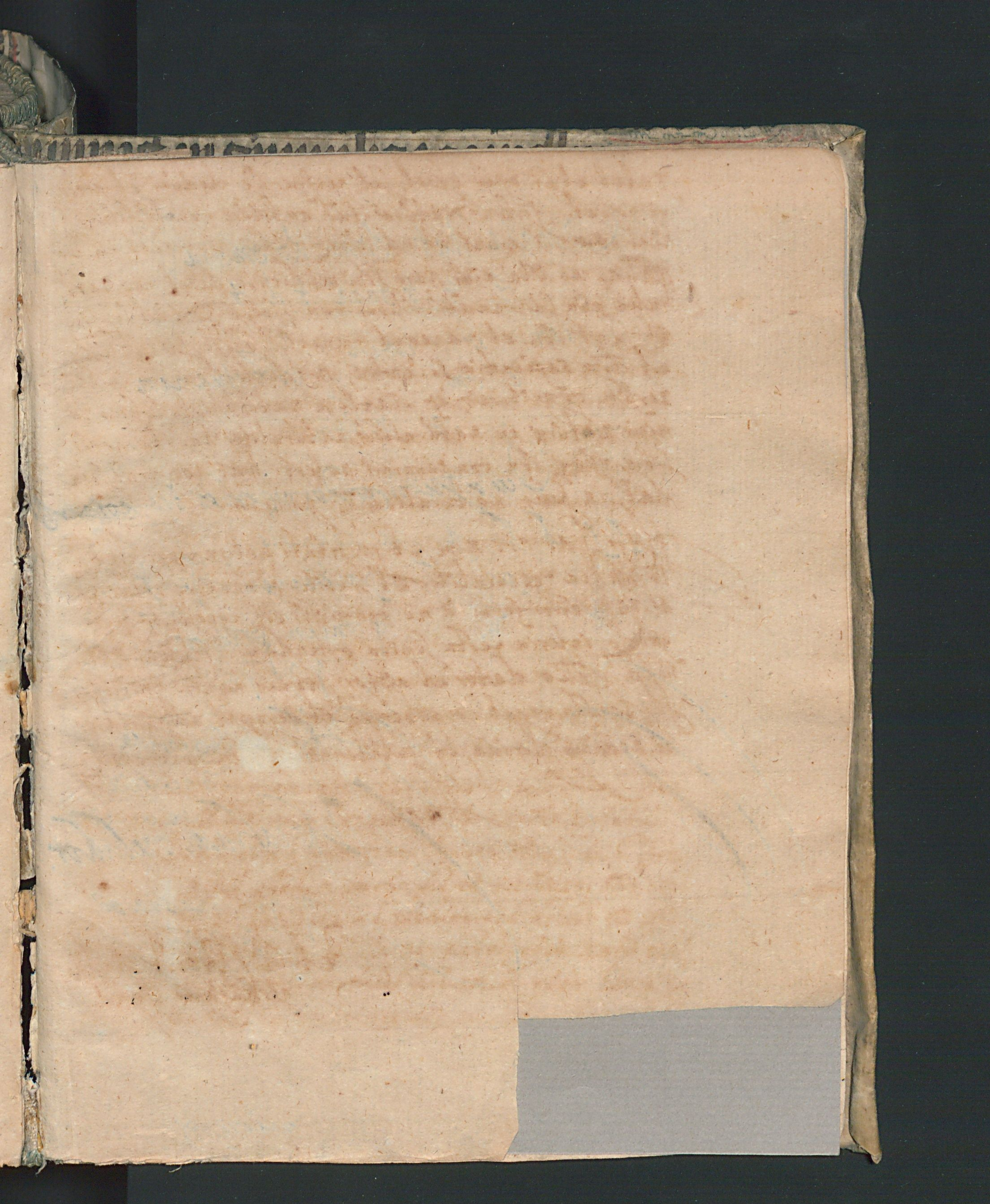
Ex Obiecto Scientiae, quod superius dixi esse res omnes
à Deo creatas, quarum investigatio et cognitio quae
philosophicarum scientiarum parit spatium ulterius, quibus non
terminis circumscribitur cognitio philosophica. Theo-
retica n. Scientia pars tantum in suo obiecto versatur:
in suo obiecto, et ad suum tantum finem, occupata et pra-
ctica, ut nihil, quod mysticam sit, et ad fidem pertineat
sibi vel haec, vel illa vendicari vendicare debet, aut possit.
Latius enim diversa Scientia non patet, quam ratio natu-
ralis, nec latius extendi debet, aut potest, quam lumen na-
turae splendet, uti ex origine eius, et alijs argutis abunde

patet, et si opus esset, sat perspicue deduci et proba-
ri possit. Intra Naturam itaq; arbitrium conclusituri:
hanc ~~que~~ superant, et ad lumen fidei pertinent, ea nec
Philosophia, nec illa eius pars sibi vindicare debet, nec natu-
ralia eam separata naturalibus commiscere. Naturalia
ut sunt ita et maneant cancelli, ^{et similiter} diversa Philosophia
et doctrina, sapientia, scientia, prudentia, omnisq; in uni-
versam cognitionis, ex ratione naturali, beneficio lu-
minis naturae, ex naturalibus, naturaliter hausta, argu-
menta, quae ita comparari potest: haec non transien-
dat, in suis, naturalibusq; maneat.

Itaq; haec pro more, et integritati meae ratione de Phi-
losophia generaliter, et brevis proponere volui. Si
aliquid error forte à me commissus est, ignoscat mihi
quiesco, interim recta semita ostendat. Deus opt.
max., Philosophia dator et autor, studia nostra spiritu
suo sancto regat ac gubernet, ut perveniat ad sui divi-
ni nominis gloriam, et salutem animarum nostrarum
Amen

Petrus Probst Riccia
gerulifanus Saxo.

Donum in hunc honorem
haberi
L. v. 7. 10.

DECANUS ET PROFESSORES
Collegij philosophij in Acad. Julia
quae est Helmstaedij omnibus hinc
literas lecturis S. D.

Ueniamodum in bene constitutis Rebus pl.
diligenter cautum videmus, ne quibusvis sine discer-
mine ad officia publica et dignitates aditus pateat:
Ita et in sedibus amplioribus. quam consilio constitutum
est, ne quis pro libito quemlibet sibi locum sumat,
aut temere in quamlibet doctrinae et professionis
partem irrumpat. Nisi enim a Sapientissima
Vetustate desineta essent progressuum et comparata
Eruditionis metra, quis dubitaret, quin maxima
confusiones impudenter se imperitissimis quibuslibet
ad aequum cum ingentibus et honores non meritos
usurpantibus, in dies oriuntur. Ut autem si progressus
cognoscerentur et notum fieret, qui praeceteris digni-
tatum titulis ornandi atq. donandi, nec non ad fun-
ctus adsumendi essent, necessaria imprimis fuit ingeniorum

171

82

et morum exploratis, ut censura de cuiuslibet profectibus
et morum integritate fieret. Hac ad submovendos a
doce de minore imperitos et praecavendum ne alijs quia
spectata Eruditionis et Virtutis hominibus tam pro
clarum officium committeretur, ratio visa e' amplius
ma. Mas opere igr probamus ingeniam et generosam
sunt in delum eorum, qui diligentem in studijs
et iudicium profectuum de dissonantia et Eruditione
sua expectant et examini se subijciunt ut publice
profectus Eruditionis et Virtutis suae testimonium
et honorificum dignitatis gradum consequantur
Hoc sane consilium fuit honesto et Erudito N.
N. qui in Academia nostra in addiscendis bonis
artibus et studijs philosophicis humanam et divi
nam navavit operam et ita apud nos dixit, ut
nihil nisi quod honorificentissimum est, de ipso pro
dicare possimus. Cumq. sua diligentia, industria,
Eruditionis, et morum integritatis testimonium de
votum e' utile sibi fore putaret, non dubitavit se

domi

Insensura Professorum submitti, et subin de invenio et
~~...~~ Vita probitate iudicia. In Examine
igitur rigore ordinis juxta studiorum Philosophico,
sem feriem in sitis, ita nobis narratam in bonis artibus
Philosophia probavit operam, ut omnium examina,
magnum ~~...~~ approbatione dignis iudicatis sit, cui
merito titulus Magistrorum conferatur. Deprehendi
tamen in eo Eruditionem valde laudabilem, et pro
gressus in studiis Philosophicis minimi contumacia
eos. Nosimus etiam ipsum abhorere a fanaticis opi
nionibus et amplecti veram et genuinam Ecclesie
Catholicae doctrinam, expressam in scriptis Prophe
ticis et Apostolicis et summam repetitam in libro
Symbolis, Apostolice Fidei et Athanasianis
in Augustana confessione, eiusq. Apologia, in
articulis Smalcaldicis et utroq. Catechismo
Luthey, ac etiam de eo sperem concepimus,
quod ad amplificandam divini nominis gloriam,
et operum artium propagationem, utique
et salutarium organum sit futurus. Ob has

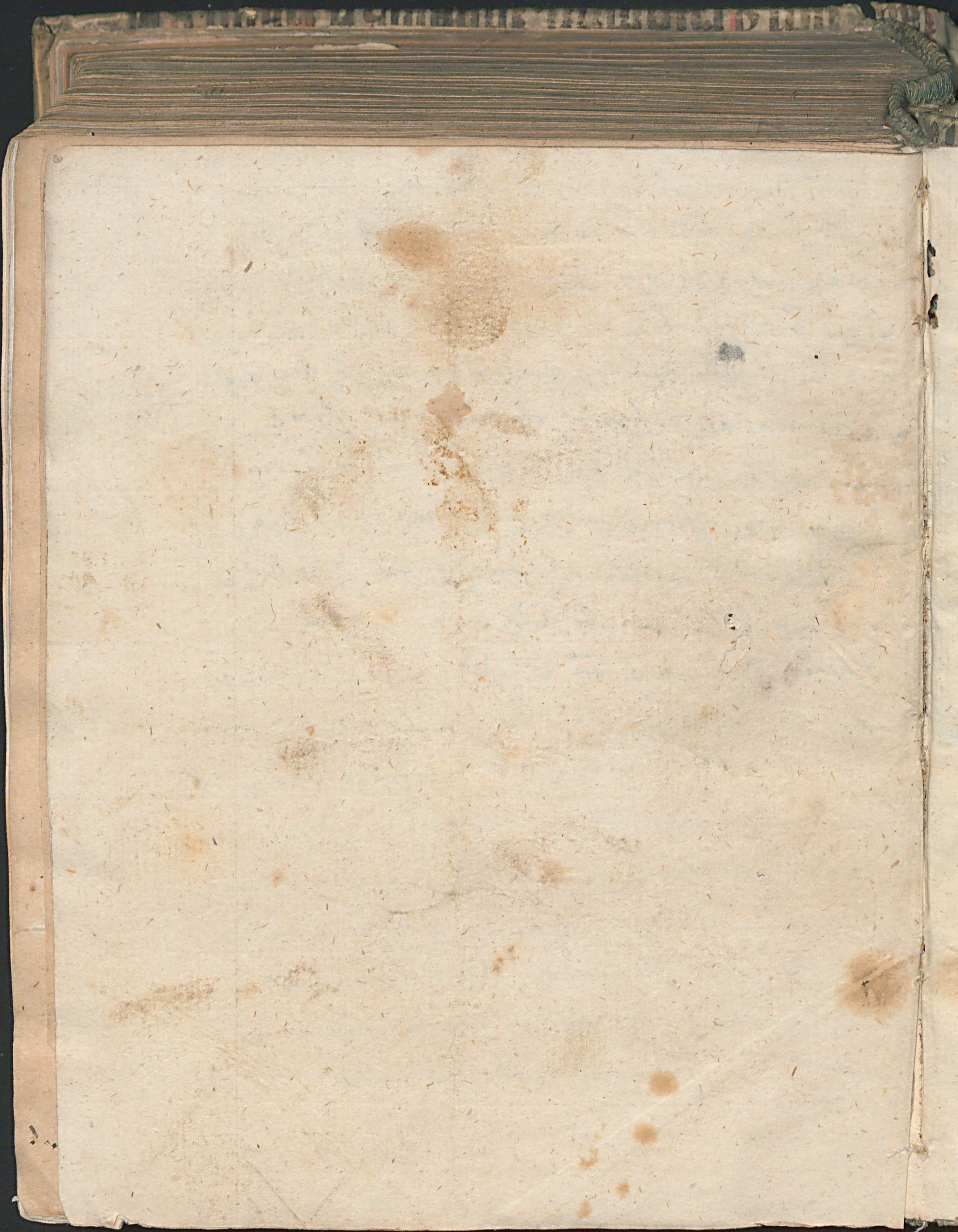
sonarum

#postulatj

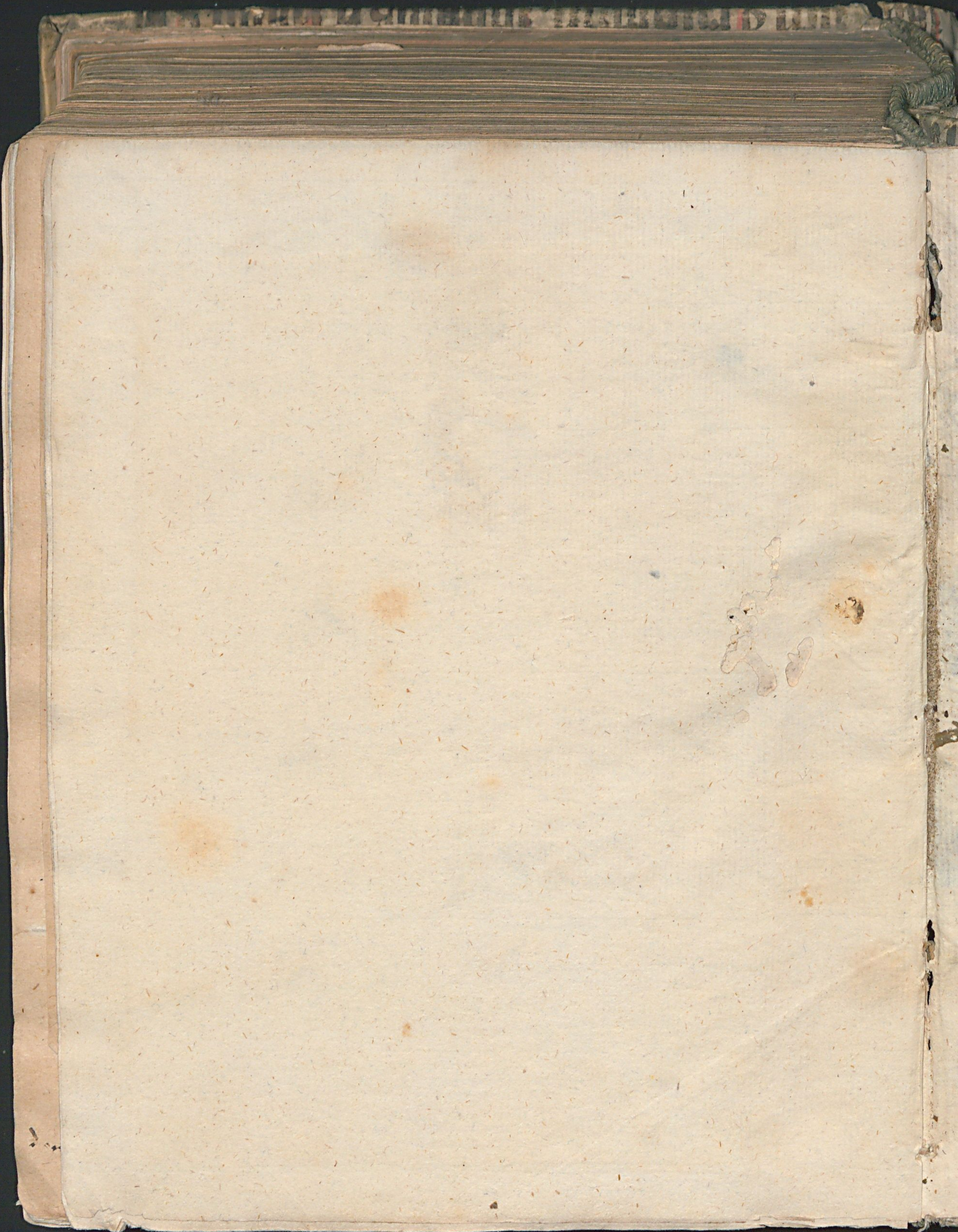
igitur causas ego N. N. N. ⁺ artium M. &
Philosophia Doctor et pro tempore facultatis philoso-
phicae Decanus, consentientibus suffragiis collegarum
meorum, et consensu Reverendissimi & Illustri-
ssimi ac Domini Dni HENRICI JULII Episco-
pi Halberstadensis Ducis Brunsvicensis & Lüne-
burgensis, huius Academiae Rectoris & Cancellarii
perpetui hinc egregie docti Viri. N. N. sum-
mum in Philosophia gradum post multiplicem an-
suram et iustam cum eruditionis, tum pietatis
explorationem cum omnibus ornamentis hono-
ribus et privilegijs quae huic ordini ac dignitati
à Laudatissimis Romanorum Imperatoribus
ac Regibus clementer concessa sunt, aereus &
publici in praesentia omnium ordinum et totius
Catholici caelis renunciarj. Quod si porro
nos hunc Dnum Magistrum N. N. omnibus
bonis et optimarum artium et linguarum studiis
optime sentientibus Viris, de meliorj nota commen-

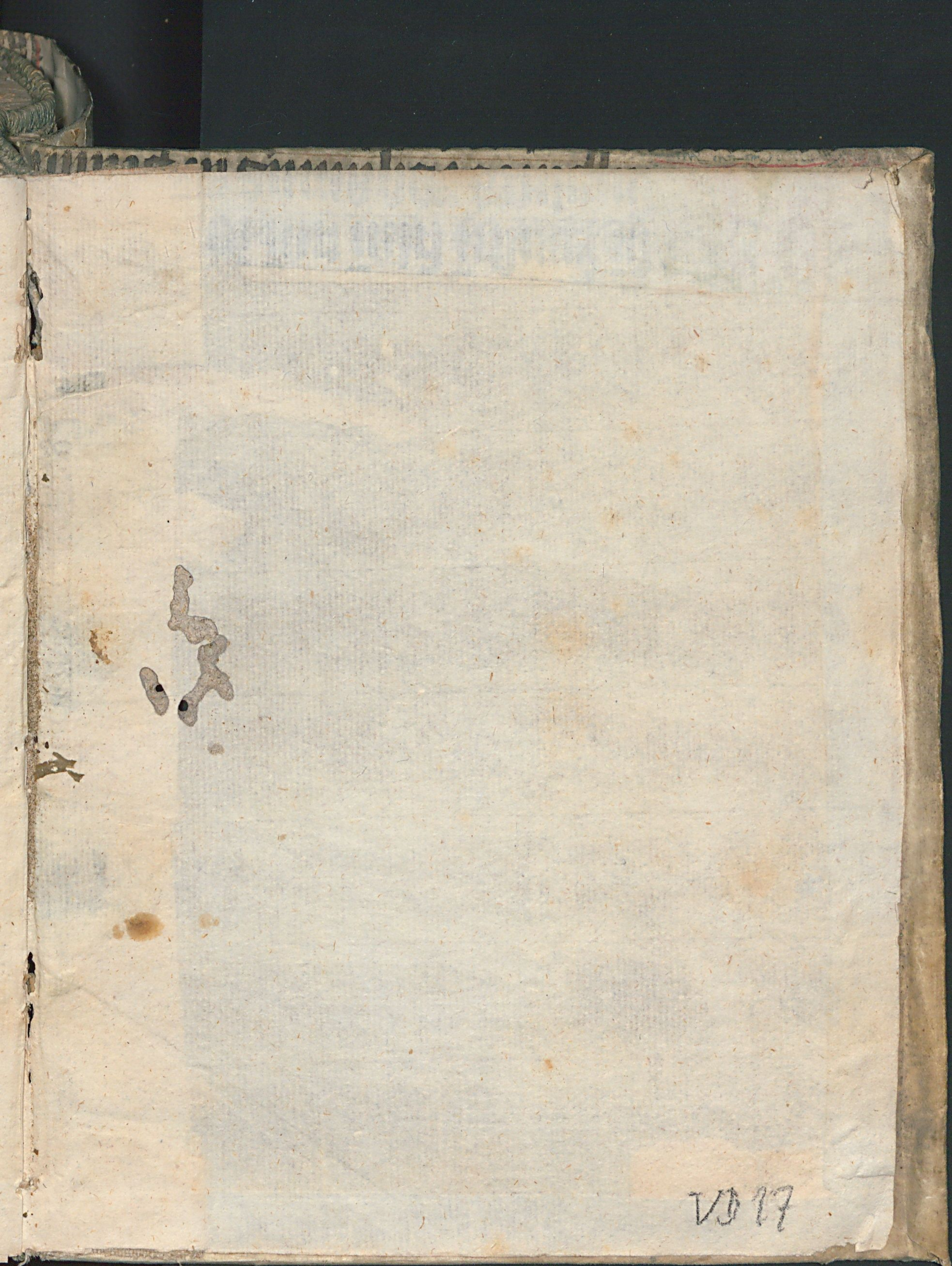
dan

namus, rogamusq. ut hunc amicum nostrum eiusq.
bonos finos ad Ecclesiam et Republicam su-
vandam conatus quibus posunt humanitatis
officijs prosequantur. Nos vicissim ut par est,
et ipsius et nro nomine gratitudinem et oia qua
a nobis praestari poterunt benevolentiae officia,
omnibus et singulis promittimus & pollicemur.
Vt vero his literis habetur fides eas Deca-
natus nostrij sigillo obfirmavimus. Data
Helmstedij in Academia Julia
Nonis Novemb. MDCLXX.

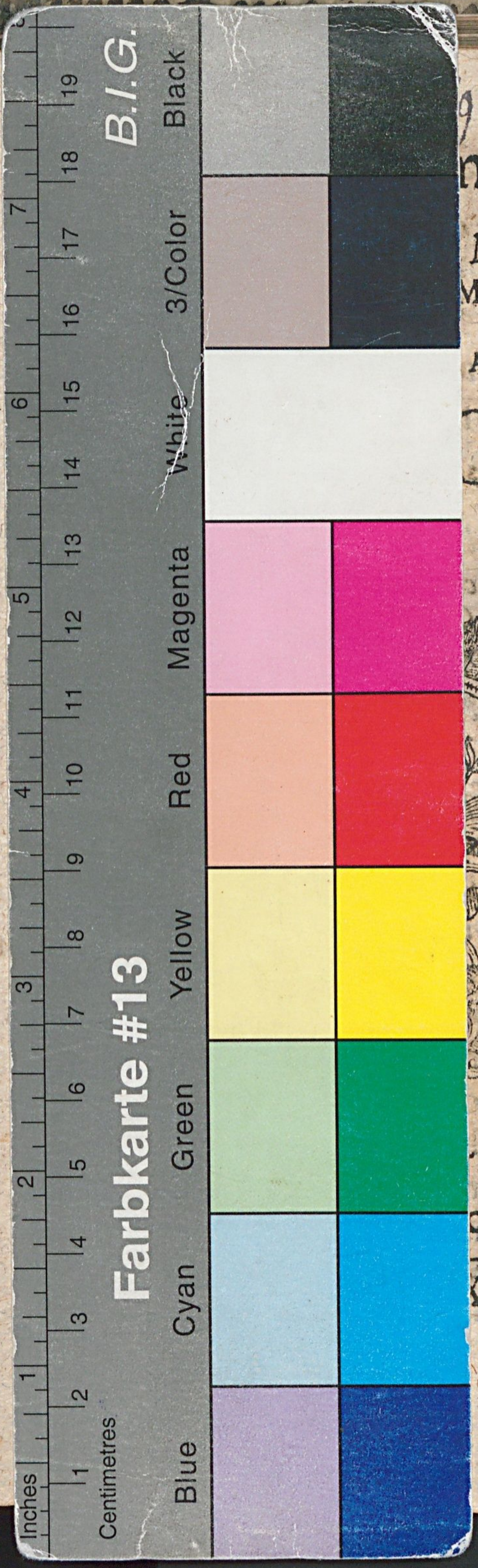

V 17

...p... h... et v... h...
... h... **X** m... h... **X** ...
... u... **X** ... n... que tibi
... pro ecclesia tua sancta catholica
... pacificae custodie. adiuuare. et regere
... toto orbe terrarum. una cum familia tua
... non. Rege. nro **S** ... **S** et
... orthodoxis catholice et apostolice fidei
... **M**emento dñe famulorum famu-
... **S** et omni circumstantium quorum
... fides cognita est. et nota deuotione pio qui
... tibi offerimus. et qui tibi offerunt hoc
... fiam laudis pro se suis et omnibus pio re-
... tione animarum suarum. pio spe salutis. et
... incolumitatis sue tibi reddunt vota sua
... eterno deo unius et uero **X** ...

9.
nma
M IVVEN-
M
A IVLIA
O P A-
P. P.
ADI,
COBI LVCI,
KIV.

